

Spisovateľka (La Femme auteur)

Madame de Genlis

Madame de Genlis: Spisovateľka (La Femme auteur). In: *Ostium*, preklad Adriana Lastičová, roč. 17, 2021, č. 4.

Neprávom zabudnutá spisovateľka - Madame de Genlis

Francúzska spisovateľka Caroline-Stéphanie-Félicité du Crest, Madame de Genlis, bude so všetkou pravdepodobnosťou slovenskému čitateľovi neznáma, veď aj v rodnom Francúzsku upadla, neprávom, od polovice 19. storočia do zabudnutia a až novodobé genderové štúdie prispeli k jej postupnému znovuobjaveniu. Vo svojej dobe, žila v rokoch 1746 – 1830, však šlo o pomerne známu a populárnu autorku. Napísala asi stovku diel, medzi nimi viacero poviedok, rozprávok, divadelných hier i románov. Ku koncu života publikovala aj svoje desaťzväzkové *Pamäti*, v ktorých výborne opísala revolučné i porevolučné Francúzsko, nastolenie cisárstva a obnovenie bourbonovskej monarchie. Je autorkou i viacerých pedagogických diel a rozpráv o výchove, bola totiž vychovávateľkou posledného francúzskeho kráľa Ľudovíta Filipa Orleánskeho. Viacerí odborníci sa zhodujú v názore, že práve tento fakt prispel k tzv. „inštitucionálne“ nariadenému zabudnutiu autorky, kedy jej meno postupne vypadlo z učebníc, a to obzvlášť od nastolenia Tretej republiky.

Poviedka Spisovateľka (La Femme auteur), ktorú prinášame na nasledujúcich stranách vďaka časopisu *Ostium*, je vôbec prvým autorkiným dielom preloženým do slovenčiny. Poviedka vyšla v roku 1802 v zbierke *Nouveaux contes moraux, et nouvelles historiques*, je to príbeh o dvoch sestrách, Natalie a Dorothée. Kým Dorothée si vyberie tradičný rodinný život, Natalie sa po smrti svojho manžela rozhodne venovať literárnej činnosti, toto rozhodnutie jej však veľa šťastia neprinesie. Lúboštný prvok v poviedke (vzťah medzi Natalie a Germeuilom) je poznačený dobou vzniku diela, a tak pravdepodobne moderného čitateľa zaujme menej, o to však zaujímavejšia je dejová a argumentačná línia založená na jednoduchom fakte, že sa Natalie rozhodla vydať svoje diela a stala sa tak spisovateľkou. Na jednej strane možno v Natalie spoznať alter ego autorky, keďže samotná Madame de Genlis začala tiež publikovať svoje diela, aby pomohla chudobnej rodine zaplatiť veľkú pokutu, presne ako hrdinka poviedky. Takisto ako Natalie bola vystavená kritike a neprajnosti okolia a to len preto, že sa podujala svoje diela aj vydať a nepísala len pre svoje vlastné potešenie. Preto poviedku treba považovať za symbol toho, čo sa mohlo stať žene, ktorá sa rozhodla vystúpiť z tradičnej roly manželky a matky a dokonca sa osmelila verejne sa vyjadrovať. Na druhej strane súhlasíme s profesorkou Martine Reidovou z Univerzity v Lille, že Madame de Genlis je prvou autorkou vôbec, ktorá si zvolila za hrdinku svojho diela ženu, ktorá nielen píše, ale aj publikuje. Cez osud svojej hrdinky Natalie sa autorka teda zamýšľa nad postavením ženy spisovateľky v spoločnosti a k tejto téme sa Madame de Genlis vrátila aj v svojom neskoršom diele *De l'influence des femmes sur la littérature française comme protectrices des lettres et comme auteurs* (1811), kde opäť poukázala na nerovnosť spisovateľov mužov a žien spisovateľiek a verejne povzbudila ženy, aby sa realizovali ako autorky. A práve toto autorkine poslanstvo ani v dnešnej dobe nestráca na sile.

Existujú dva spôsoby ako dobre poradiť, prvým by bola rada typu „Urobte, ako som ja robila, dobre to pre mňa dopadlo“, druhým spôsobom by naopak bola rada „Nerobte, ako som ja robila, bol to nerozum“. V prvom prípade nám samá múdrosť velí autoritatívny tón, v druhom prípade sa to lútosť pokorne priznáva; ale ponaučenie nie je o to menej užitočné, veď je ovocím skúsenosti.

Dorothee a Natalie, dve sestry siroty, boli spolu vychované v jednom parížskom kláštore. Láska, ktorú cítili jedna k druhej, rokmi len narastala a obalila kúzlom prvé roky ich mladosti.

Dorothee, staršia od svojej sestry o štyri roky, sa vydala prvá. Mala vtedy dvadsať rokov; a keďže sa nechcela odtrhnúť od Natalie, vzala ju so sebou. O pol roka nato sa Natalie vydala za jedného starého vojaka, príbuzného svojho švagra.

Sestry si boli podobné: rovnaký pôvab či vlastnosti srdca a ducha, ale táto podobnosť sa úplne vytrácala v charakteroch. U Dorothee sa ušľachtilosť snúbila so silou ducha a prílišnou opatrnosťou, čoho výsledkom bolo vždy dokonalé správanie. Mala všetky užitočné kvality, ktoré obozretnosť dáva duchaplným osobám a ušľachtilosť jej citov ju chránila pred ustrašenými obavami. A keďže nebola ani zbabelá, ani ľahkomyselná, vedela sa v prípade potreby odvážne rozhodnúť, ale nikdy sa bezdôvodne nevystavovala ani najmenšiemu nebezpečenstvu. Smelosť a trúfalosť patrili podľa nej k vznešenosti a k hrdinstvu, ale nie k pochabosti. Dokázala prinútiť svoju povahu, aby slúžila jej ozajstným záujmom, keďže dobre vedela, že tak prispeje aj k šťastiu tých, ktorých lubila. Všetky vlohy, ktoré jej nadelila príroda, jej boli užitočné: súcitiť ju urobil vernou záväzkom a šľachetnou v konaní; bystrý um jej pomohol vyhnúť sa nástrahám dvojtvárnosti a predstavivosť ju obdarila obozretnosťou. Tešila sa priazni osudu a ak sa aj vyskytla dáka nepriaznivá udalosť, vždy sa z nej vedela dostať. Natalie bola tiež duchaplná a ušľachtilá, ale inak sa nemohla svojej sestre rovnať. U nej citlivosť a poddajnosť prispievali k rozmanitosti nadania, čo by nebolo na škodu charakteru: prílišná zvedavosť jej uľahčovala aj ťažké štúdium, ale vášnivá záľuba v umení spôsobila, že sa rada oddávala frivolným zábavám. Rozmanitosť jej záľub prepožičiavala jej správaniu zdanie nestálosti: chcela sa naučiť tak veľa vecí a pestovať tolko nadaní, že sa nikdy nezamyslela sama nad sebou. Aby si ušetrila námahu napraviť svoje vlastné chyby, presvedčila samu seba, že to vyrovná, ak bude prepínať svoje cnosti, ale dosiahla len to, že jej dobré vlastnosti postupne chátrali v excesoch alebo sa jej stali nebezpečnými. Nezáujem sa u nej obrátil na pochabosť, šľachetnosť na klam, jej dobrota sa stala jej slabinou, odvaha sa zmenila na nerozvážnosť, úprimnosť na neopatrnosť, dobrá viera na smiešnu dôverčivosť. Bystrý duch a dôvtip zanikli v prílišnej citlivosti. Nikdy dobre nespoznala osoby, ktoré lubila, a o ich náklonosti k nej mala príliš romantické a prehnané predstavy. Vďaka svojej veselej, nekomplikovanej a dobrosrdečnej povahe bola Natalie vo svojom okolí obľúbená, hoci ho často dokázala šokovať svojimi neopatrnými výstupmi, keďže nevedela potlačiť impulzívne konanie. Uštiopačne sa vysmiala ľuďom, ktorých pokladala za smiešnych, s hlupákmi sa odmietala baviť, a tak si narobila dosť nepriateľov, i keď si to neuvedomovala v prvých rokoch mladosti. Keďže bola ešte plachá a rezervovaná, ľudia si ako prví na nej všímali príjemný zovňajšok a talent. Ani koketériam sa vtedy neoddávala, nechcela sa vyťahovať na ostatných svojím dôvtipom. S takou zvedavosťou sa zaujímala o všetko okolo a s takou radosťou sa oddávala spoločenským zábavám, či už to bola opera, divadlo alebo dvorné slávnosti, že zabudla na seba samu. Okolie ju posudzovalo priaznivo, bola v spoločnosti prijímaná a vyhľadávaná, v rodine obľúbená, bolo to najšťastnejšie obdobie jej života. Napriek tomu, že sa rada rozptyľovala v spoločenských radovánkach, nachádzala tiež veľkú záľubu v čítaní a v sedavých činnostiach. Písala už od detstva; keď dovŕšila dvadsať rokov, mala dokončených viacero komédií, úvah o morálke a románov, ale tajila to. Iba Dorothee o tom vedela. Jedného dňa sa Natalie zavrela doma a prestala sa objavovať v spoločnosti či prijímať návštevy. Rodina a priatelia sa začali ponosovať, a tak si Dorothee zašla za ňou po vysvetlenie. Opýtala sa sestry, prečo je odrazu znechutená svetom: „Tu nejde o znechutenie, odpovedala jej Natalie, naďalej sa bavím v spoločnosti, ale ešte radšej trávim čas v svojom kabinete, písanie je pre mňa tou najrozkošnejšou činnosťou“.

- Dávajte si pozor, Natalie, a neoddávejte sa neopatrne tejto záľube...

- A prečo nie? Vari existuje dačo slastnejšie, nevinnejšie a uspokojivejšie? Mám síce len dvadsať rokov, ale dosť som sa už nauvažovala a s hrôzou si uvedomujem, ako je všetko, na čom lipneme, krehké a pomínutelné. Tak málo priestoru a času sa nám dostáva a smrť nás môže dostihnúť aj na začiatku našej životnej dráhy!... Och! tak veľmi chcem priateľom zanechať trvalé spomienky; chcela by som im zanechať to najlepšie zo seba samej: svoje názory, city, svoj dovtip a svoju dušu. Všetko to, čo vykonáme v priebehu dňa, je tak chvíľkové, čas to odveje, večnosť to pohltí... romancu, ktorú som

zaspievala, sonátu, čo som na harfe zahrála, toto potešenie nezanechá žiadnu stopu, je to ako ilúzia a potrebujem ich čoraz viac.

- Ale dúfam, moja drahá Natalie, že nikdy nepodľahnete pokušeniu vaše spisy vydať?

- Môžem vás ubezpečiť, že potom netúžim a ani to nemám v pláne.

- To je dobre.

- Pociťujem k tomu neprekonateľnú nechúť, a hoci by bola aj odôvodnená, zdá sa mi, že je skôr výsledkom mojej plachosti a predsudkov.

- Ak nad tým pouvažujete, uvidíte, že tento pocit je správny a rozumný.

- Prečo? Ak by som neskôr mohla zanechať dielo, ktoré by bolo užitočné pre mladých, pomohlo by morálke a viere, nebolo by mojou povinnosťou zverejniť ho?

- Keby ste zhodou náhod napísali úvahu o vojenskom umení, a ak by ste boli obdarená veľkou odvahou a schopnosťami ako generál de Turenne, pokladali by ste za potrebné preobliecť sa za muža a dať sa k vojsku?

- Chápem, čo chcete povedať: myslíte si, že žena, ktorá sa stane spisovateľkou, sa tiež *preoblieka* a chce sa tak zaradiť k mužom.

- Áno. Muži radi pripisujú víťazstvo svojmu nekonečnému úsiliu a nikdy nedovolia, aby sláva, na ktorú si tak robia nárok, pripadla dákomu votrelcovi. V čom spočíva cnosť a kúzlo ženy? V skromnosti. Kam by sa vytratila nevinnosť jej spávania, čistota jej citov, bola by ešte vzorom cnosti pre svoje pohlavie, keby hlasno zvolala na celý svet: „Počúvajte ma?...“ Pomysleli ste na to, že vy sami by ste odsudzovali ženu, ktorá by v salóne rozprávala príliš nahlas alebo ráznym tónom, či vystupovala príliš odhodlane? Nezávisle od veku sa od ženy vyžaduje, aby celá jej bytosť bola zahalená v plachosti, aby sa zdržala prudkých pohybov a prejavov radosti, aby potlačila každý záchvev citov. Chce sa od nej, aby sa bála prejaviť a ak sa na ňu hľadí, má sa začervenat alebo aspoň sklopiť oči. Ako sa dá sklbiť táto požiadavka jemnosti, pôvabu, miloty a dojímavéj cudnosti s ambíciami a remeslom spisovateľky?

- Prečo v obyčajnej túžbe podeliť sa o pár užitočných myšlienok vidíte hneď ctižiadosť a povýšenosť?

- Vydať svoje dielo je ako povedať si: „Považujem ho za dobré, myslím, že moje myšlienky by mali byť známe po celom svete a zachovať sa pre budúce pokolenia.“ S touto naivnou myšlienkou sme sa stretli v mnohých príhovoroch; a hoci dobrý vkus nedovoľuje takto sa vyjadrovať, verejnosť sa aj tak oboznámi s mienkou autora.

- Chcem vás však ubezpečiť, že keby som sa aj rozhodla publikovať svoje diela, nezmýšľala by som o nich týmto spôsobom.

- Čo na tom záleží? Všetci by si mysleli, že áno; a mali by na to právo. Len mužom sa prepáči tento druh namyslenosti, ale ako to strpieť u ženy?

- Chcete tým povedať, že je nešťastím byť ženou?

- Vy si to myslíte?

- Ach, nie...

To nebo vybralo za mňa to, čo aj sama by som bola zvolila.^[1]

Keď pomyslím na útrapy a nebezpečenstvo vojen, na zákutia politiky a na nudu v obchodných záležitostiach, blahorečím prozretelnosti, ktorá nás stvorila ako útechu a odmenu za túto veľkú námahu a za to hrozné úsilie.

- Zmýšľam ako vy. Postavenie ženy je rovnako šťastné ako ostatné, ak sme obdarené cnosťami, ktoré si náš stav vyžaduje. Stáva sa neblahým, ak sa oddávame prudkým vášňam, láske, ktorá nás zvádza zo správnej cesty, ambíciám, ktoré z nás robia intrigánske stvorenia, či pýche, ktorá nás ničí. Muž, ktorý by si želal byť ženou, by bol zbabelec, žena, ktorá by sa chcela stať mužom, nebola by viac ženou.

- Áno. Nemôžeme sa sťažovať, náš údel je taký pokojný a naše povinnosti také sladké!...

- Nikdy teda nepublikujte svoje diela, moja drahá Natalie: ak sa stanete spisovateľkou, prídete o všetok pokoj a o láskavosť, ktorej sa vám dostáva vďaka vašej milej povahe. Urobia si o vás falošnú mienku; nadarmo budete naďalej dobrou a sladkou Natalie; vaši priatelia prídu o nenútenosť, ktorá vzniká z rovnosti postavenia. Ľudia, ktorí vás nepoznajú, vás budú pokladať za pedantnú, pyšnú

a panovačnú osobu, zožieranú ctižiadostou, alebo budú o vás aspoň takto rozprávať. A hlupáci, ktorí pokladajú duchaplnosť za chybu, by tieto reči radostne a vierohodne šírili ďalej. Prídete o láskavosť žien, oporu mužov, a nebudete viac patriť k spoločenskej triede žien a ani muži vás neprijmú medzi seba. Nikdy neprijmú ženu spisovateľku za rovnocennú, budú na vás žiarliť viac, ako keby ste boli muž. Zachovajme radšej medzi nimi a nami tie silné putá založené na strednej sile a vďačnej slabosti; veď čo by bolo z nášho útočiska, keby sa z našich ochrancov stali naši súper! Nikdy nám nedovolia vyrovnáť sa im, ani vo vedách, ani v literatúre, lebo pri výchove, ktorej sa nám dostáva, by to znamenalo, že ich prevyšujeme. Prenechajme im slávu, ktorá ich stojí toľko úsilia, bo väčšina z nich za ňu platí vlastnou krvou. Sláva, to je pre nás šťastie: šťastné manželky a šťastné matky, to sú ozajstné hrdinky.“

Tento rozhovor upevnil v Natalie múdre rozhodnutie nikdy nepublikovať svoje diela, ale ani tak nestratila nič zo zápalu pre štúdium a z potešenia písať.

Keď človek uspokojuje svoje ozajstné záľuby, zaobíde sa bez slávy. Natalie vtedy ešte nepoznala tienisté stránky slávy, ale ani po nej netúžila. Rozvíjala svoje nadanie pre svoje potešenie, nikdy nepomyslela využiť ho, aby vynikla. V rozhovoroch ožila, ak na to prišla reč, ale nikdy sa nechcela blysnúť svojou duchaplnosťou, bola milá k tým, ktorí sa jej páčili, na ostatných nebrala ohľad; písala tak, ako hovorila a tak, ako hrala na harfe, len pre svoje vlastné potešenie. Všetko robila zo záľuby, nič nerobila úmyselne.

No nedovršíla poriadne ani dvadsaťdva rokov, keď ovdovela. Prvých šesť mesiacov po smrti manžela strávila na vidieku, ale potom ju obchodné záležitosti zavolali späť do Paríža. Keď sa jej skončil smútok, objavila sa opäť v spoločnosti: zjaviť sa tam taká mladá a pekná, a vdova, to bolo ako nový debut. Slobodní muži sa k nej mali galantne, ale akosi menej zdržanlivo; ona sama bola menej plachá, vyjadrovala sa prirodzenejšie a úprimnejšie.

V spoločnosti sa opäť stretla aj s jedným mužom, ktorého síce poznala málo, ale vždy pokladala za potešenie vidieť ho. Volal sa Germeuil, bol to očarujúci muž, o ktorom sa hovorilo ako o skvelom dvoranovi, u ktorého sa snúbil ten správny tón s najvyberanejšími spôsobmi. To bola vtedy veľká chvála, keďže sa jej dostávalo len tým, ktorí vynikali dôvtipom, taktnosťou a vkusom. Všeobecne sa vedelo, že Germeuil je už štyri roky vášnivo zalúbený do grófkych de Nangis a práve povaha a trvanie tohto vzťahu mu dodávalo ešte viac na príťažlivosti. Grófkya bola jednou z najkrajších žien na dvore, vynikala perfektným správaním, a tak sa jednomyselne tvrdilo, že Germeuil si získal jej srdce svojou vytrvalosťou. A tiež sa pokladalo za hotovú vec, že grófkya nakoniec podľahne citom, ktoré nemohla premôcť a ani ich skrývať.

Natalie odišla na pár dní na vidiek k priateľke. Stretla sa tam s Germeuilom, ktorý sa chystal odísť na druhý deň. Pri večeri si sadol k nej a hoci bola Natalie zvyčajne rezervovaná k mladým mužom vo veku Germeuila, pri ňom nepociťovala žiadne rozpaky. Jeho náklonnosť k madame de Nangis bola všeobecne známa a to nedovoľovalo žiadnej inej žene pripisovať mu nároky, ktoré by inak vyvolali ostych u ktorejkoľvek dievčiny.

Natalie, milá vždy, keď sa dobre cítila, bola milá obzvlášť v ten večer. Germeuil na ňu hľadel s údivom. Akosi nevedel pochopiť, že hoci sa už viackrát stretli, nikdy predtým naňho neurobila taký dojem. Germeuil mal vášnivú záľubu v hudbe a pekne spieval. Dal najavo túžbu vypočuť si Natalie, ale keďže jej harfu ešte nedoviezli, presvedčila Germeuila, aby ostal o dva dni dlhšie a on súhlasil. Bolo že to hudby a dlhých prechádzok. Natalie nikdy nebola krajšou a zábavnejšou. Najmenej milou ženou v tej spoločnosti bola istá Mélanide, vynikala síce dôvtipom, ale inak to bola osoba zaslepená sebeláskou, ktorá ju oberala o vkus a vystavovala posmechu. Keďže mala mužské črty i postavu, nedalo sa o nej povedať, že by bola pekná, ale ona sama bola presvedčená, že je krásna, a tak nepohrdla žiadnou ozdobou, ktoré jej dodávali výzor kokety, čo sa stará len o postavu. V celej jej bytosti i spôsoboch bolo dačo afektované a podivné, že hneď ako sa zjavila, všetky pohľady sa upreli len na ňu; ona však ten údiv a zvedavosť pokladala za obdiv a hovorievala si: „Žiadna iná žena nevyvoláva taký dojem.“ A táto komická ilúzia pýchy sa u nej snúbila s mužským výzorom a s víťazným pohľadom v tvári. Nevedela, že najlepší milenci sa nikdy uprene neďivali na ženy mladé, pekné a skromné: galantnosť sa v tomto prípade podobá láske, nechce zraniť a znesvätiť objekt

svojho záujmu, pozoruje ho len potajomky a tak, obdivujúc krásu, vzdáva hold cudnosti. Mélanide bola síce obdarená dôvtipom, ale bol to dôvtip bez pôvabu a páľčivá túžba vyniknúť ho obalila falšou. Keďže myslela len na seba a len o sebe vedela vyprávať, priamo či nepriamo, nevedela ani počúvať, ani odpovedať. Ak jej márnivosť aj nebola jasná na prvý raz, spoločnosť ju vycítila a vždy odsúdila. Jej vlastní priatelia ju, možno aj nechtiac, škodoradostne kritizovali: uznávali, že nevie rozprávať, že nemá šarm prirodzenosti a veselosti, ale tvrdili, že v konverzácii jej nechýba sila a výrečnosť. Tento osobitý obdiv sa skôr podobal na epigram ako na chválu. Nepochybne, človek môže byť výrečný, keď rozpráva o tom, čo má rád, zatiaľ čo v konverzácii netreba talent rečníka, ale šarm a prirodzenosť. Príjemný rozhovor medzi priateľmi je živý, ale celistvý dialóg, ktorý, podľa zvyklostí, vylučuje dlhé tirády, a tým pádom aj výrečnosť; žiadna téma by sa nemala vtedy rozoberať do hĺbky, čaro takého rozhovoru spočíva v rozmanitosti a ľahkosti, ani sila tam nepatrí, len by konverzáciu urobila ťažkopádnou.

Najvyhľadávanejší a najočarúcejší muž v spoločnosti hneď pritiahol pozornosť tejto samolúbej ženy, Germeuil sa jej vtisol do srdca, a hoci vedela o jeho náklonnosti ku grófkke de Nangis, chcela zvíťaziť nad tým putom. Bola vdova, mladá a veľmi bohatá, a tak zosnovala plán, aby sa Germeuil spreneveril svojej láske. A ani na chvíľu nepochybovala o zdare svojich plánov. Odvtedy, čo sa Germeuil vášnivo zamiloval do madame de Nangis, ani len nepomyslel na to, že nejaká iná žena by sa mu chcela zapáčiť. Ako mohol teda predpokladať, že žena bez vonkajších pôvabov živila v sebe nádej, že zvíťazí nad najkrajšou a najčarovnejšou ženou na dvore? To, že mu Mélanide nadbiehala, považoval len za koketériu, a tak odpovedal s obvyklou slušnosťou. Pri rozhovore s ňou sa nudil, ale keďže mal vo zvyku prispôbiť sa tónu spoločníka, rozprával sa s Mélanide výrečne, ale potom sa spolu s Natalie smiali na všetkom *krásnom a hlbokom*, čo povedal. V deň svojho odchodu sa Germeuil ocitol sám s Natalie v záhrade, posadil sa vedľa nej a tak uprene na ňu hľadel, až sa Natalie rozosmiala a povedala: „Začínam sa Vás báť, keď si ma tak prehliadate! Čo je na mne také výnimočné?

- Všetko, odvetil Germeuil.
- Treba veľkej namyslenosti na takúto úslužnú odpoveď, odpovedala Natalie.
- Nemôžem to odvolať, usmial sa Germeuil, a potom vážnym tónom dodal: Už dva dni vás pozorujem a nevyšlovi ma prekvapujete. Dovolili ste mi hovoriť s vami bez okolov a bez zaužívaných fráz...
- Áno, to je dôverou, ktorú u mňa tolko vzbudzujete.
- Ako ma dojíma táto reč z vašich úst!...
- Je úprimná.“

Pri týchto slovách dojatý Germeuil chytil Natalie namiesto odpovede za ruku a stisol ju v svojich dlaniach na znak úcty a vďaky. Chvíľu bolo ticho a potom sa Germeuil ozval: „Áno, ste záhadná žena... nevšimol som si u vás ani náznak znepokojenia pre vašu postavu, ani len malý prejav koketérie, ani najmenšiu túžbu blysnúť sa dôvtipom alebo nadaním!... Ak ide o skromnosť, tá vaša je dokonalá; ak je to umenie, je vznešené.

- Nič také, zasmiala sa Natalie, to, čo vás na mne udivuje, nie je výsledkom kalkulu či snahy, ide len o prirodzený dôsledok istých pozorovaní: ako by som sa ja mohla pýšiť svojím bezvýznamným nadaním, ktoré sa nevyrovná talentu profesionálnych umelcov? Všimla som si, že môj spev alebo hra na harfu otočí len hlavu nezalcov; videla som, ako aj tá nakrajšia postava na svete môže byť nudná; zažila som, ako sa aj vynikajúci dôvtip môže stať smiešnym a neznesiteľným, a tak som si povedala, že nikdy neprenesiem svoju sebelásku do týchto vecí. Túžim po trvanlivejšom a sladšom úspechu, po takom, ktorý sa zrodí z čara osobnosti a z citlivosti duše; chcem sa páčiť tak, aby som bola milovaná. Nechcem, aby sa všade opakovalo, že „Natalie je pôvabná a okúzľujúca“; chcem, aby sa hovorilo, že „Natalie je jednoduchá a dobrá“.

- Aj keby sa hovorilo, že „Natalie je okúzľujúca bez toho, aby sa o to snažila?...“
- Nie, veru aj s týmto dodatkom sa mi tá veta nepáči.
- Ste náročná, ale máte na to právo.
- Srdce je priberčivejšie ako duch.

Tretia osoba, ktorá sa tam odrazu zjavila, prerušila ich rozhovor. Na odchode si Germeuil pre seba potichu povedal: „Zbožňoval by som túto ženu, keby moje srdce nepatrilo už inej“; toto si veru bez

výčítiek, ale možno s dojatím, hovoril. Keby to bola žena, milujúca žena, nikdy by nič také nepripustila.

Po návrate do Paríža sa Germeuil povypytoval na Natalie u viacerých svojich známych. „Čože?! Nemá milenca a nikdy nemilovala!“; skríkol... a táto istota mu len ešte viac spríjemnila spomienku na ich rozhovor. Avšak miloval grófkou de Nangis. Čo mu bolo po citoch Natalie?... Hlavne v láske sa srdce mužov správa nevysvetliteľne.

Natalie sa vidiek po Germeuilovom odchode znechutil; tvrdila, že neodkladná záležitosť ju volá späť do Paríža. Tam si spomenula, že Germeuil má krásny kabinet plný obrazov, a tak sa rozhodla, že ho chce vidieť. Dostavila sa k nemu jedného rána s hrstkou známych a hoci mu o svojom príchode dala vopred vedieť, namiesto Germeuila ju čakal odkaz, že ho náhle odvolal do Versailles sám minister vojny. Ten lístok, na ktorom jej s citom vyjadroval úprimné poľutovanie, si prečítala viackrát. Avšak Germeuil vydal rozkazy, aby ich vpustili do domu a ukázali im obrazy. A tak Natalie vošla, smutne prešla izbami, ale so záujmom a zvedavosťou si všetko obzrela, chcela tak spoznať Germeuilov vkus v mnohých veciach; hádam nikdy ešte nič neobzerala s toľkou pozornosťou. Napríklad si všimla, že všetok nábytok v dome a tapety boli zelenej farby a to jej pripomenulo, že livrej sluhov otca grófkou de Nangis bola tiež tejto farby. Obdivovala eleganciu v dome, podľa nej nevidela ešte nič elegantnejšieho. Kým jej spoločníci obdivovali obrazy, vošla do Germeuilovho kabinetu a uvidela tam pracovný stôl, kopy kníh, a piano, na ktorého pulte zbadala notový papier: bola to romanca, ktorú napísal sám Germeuil, Natalie to hneď spoznala, lebo rovnakým písmom bol napísaný odkaz, ktorý práve dostala.

Začala dychtivo čítať:

*Kto? Ja? Nech radšej zhynie moja láska,
Ako by som tebe mal ublížiť!
Môžeš nenávratne pretrhnúť tú sladkú reťaz,
čo nás spája, drahá priateľka,
ak Tvoje šťastie by ohrozovalo,
že prvou dámou môjho srdca si.*

*Ty vyslov ten rozsudok krutý,
ktorý ma od Teba odvedie,
bez strachu hovor,
veď pre Teba všetko urobím,
beda! Ak ma chceš vyhnať,
povedz, že pokojná budeš,
a na útek sa ihneď dám.*

*Nádeje sa vzdám,
pokoju tvojmu zložím svoju obeť,
a v svojom nešťastí útechu a odvahu nájdem;
neľutuj osudu môjho,
a v mojej neprítomnosti nič si nevyčítaj.*

*Ak odísť treba,
nebudem Ti vravieť o mojej bolesti veľkej,
skryjem pred Tebou svoj plač,
veď láska moja Tvojej ľútosti sa bojí,
ale ľutovať ma netreba, Tebe som všetko obetoval!*

Dojatá Natalie s povzdychom položila papier späť na pult a zdvihla iný list papiera. Bol to náčrt tej istej romancy, napísaný Germeuilovou rukou; nemohla odolať pokušeniu zmocniť sa tej piesne, a tak nechala na klavíri druhú kópiu, a náčrt si strčila do vrečka. Po návrate z Germeuilovho domu sa

zavrela v pracovni, aby si mohla v pokoji pieseň opäť prečítať; správne si domyslela, že bola zkomponovaná pre madame de Nangis a zdalo sa jej, že obaja milenci boli dohovorení.... ale hneď začala madame de Nangis ľutovať. „Nešťastnica, zblúdila srdcom a príde o pokoj i svoju reputáciu, ale aké to čaro ju obklopuje! Musí byť krásne byť takto milovaná a to najlepším mužom na svete!“ Po týchto úvahach si Natalie sadla k harfe a začala pieseň spievať, až kým sa nenaučila naspamäť melódiu i slová. Veľmi citlivé osoby nemôžu samé seba dlho klamať o citoch, ktoré prežívajú, predstavivosť ich ženie rýchlo ďalej, aby city ostali nerozhodné, hoci silné. Natalie si nerobila ilúzie o svojich citoch; vedela, že Germeuila miluje, a vôbec sa pre to nesmútila. „Tento cit, vravela si, zbavená nádeje, nikdy nebude taký prudký, aby narušil môj pokoj. Bude práveže mojou ochranou pred veľkými vášňami. Zachovám si svoju slobodu, nikdy sa už nevydám, budem navždy nezávislá a tým aj šťastnejšia. Nielenže sa nebudem zaoberať bláznivým nápadom získať si Germeuilovo srdce, dokonca cítim, že by som ho prestala milovať, keby sa odvážil zradíť tú, ktorá mu tak dlho odolávala a na zvedenie ktorej vynaložil tolko námahy.“ Natalie vtedy nevedela, že pre vytrvalé osoby niet väčšieho nebezpečenstva ako nešťastné lásky, pretože tieto sa nikdy neopotrebnú. Podvečer ju navštívila jedna priateľka a pozvala ju na druhý deň na večeru do Passy, že vraj aj hrať budú a že Germeuil i madame de Nangis sú tiež medzi pozvanými, a tak Natalie pozvanie prijala. Strávila nepokojnú noc v očakávaní vidieť ho, i jeho milú; mala to byť udalosť, čo zmenila jej život. Hneď ako vstala, sa začala zaujímať o svoju toaletu, hoci to nebolo jej zvykom, ale vedela, že madame de Nangis venuje veľa času výberu svojich šiat. Rozhodla sa, že vlasy si ozdobí lístkami a že si oblečie zelené šaty. „To je farba livreje mojej rivalky, vravela si, ale je to aj obľúbená Germeuilova farba!...“ Prišla do Passy s oneskorením, hudba už hrala. Natalie zahrála jedno malé *concerto*, ľudia si všimli, že sa trasie. Ale Germeuil nadšene tleskal a Natalie sa roztriasla ešte viac... Jej rozochvenie pripísali plachosti (najčastejší omyl na svete), pokladali za skromnosť jej prílišnú citlivosť; vychválili ju, ale aj ľutovali. Aj madame de Nangis vyzvali, aby zahrála na klavíri a ona oznámila, že zaspieva novú pieseň. Pri pohľade na Germeuila sa začervenala a Natalie ľahko pochopila, že šlo o pieseň, ktorej náčrt vzala z pracovne. Madame de Nangis, ktorej pieseň doručili len predošlý večer, chcela Germeuila prekvapiť, ukázať mu, že využila všetok svoj čas a naučila sa ju naspamäť, ale nepočítala s tým, že ju jej dojatie prezradí. Spievala pred obávaným a bystrozrakým divákom – žiarlivým manželom. Gróf de Nangis si hneď všimol jej nepokoj a slová piesne potvrdili jeho podozrenie. Madame de Nangis zaspievala prvú strofu rozochveným hlasom a pri druhej bol jej nepokoj ešte výraznejší a keď placho zdvihla oči na manžela, tak sa zľakla výrazu v jeho tvári, že stratila hlavu, hlas sa jej zasekol a stíchla... Gróf sa už neovládol, priskočil k nej s očami plnými hnevu: „Som zvedavý, povedal ironickým tónom a prerušovaným hlasom, kto je autorom piesne?“ Pri týchto slovách, Natalie, ktorá všetko hneď pochopila, so smiechom vykrikla: „Hľa, pane, to som ja.“ Germeuil sa zachvel, keď to počul a všetci sa divili, a Natalie s veselosťou a prirodzenosťou jej vlastnými, vyprávala, že predvčerom spievala túto pieseň hudobníkovi Lémannovi, ale keďže od neho vedela o záľube madame de Nangis v romanciach, poverila ho, aby jej part ponúkol grófkou a aby o tom pomlčal. „Takže, Madame, vyzval ju gróf, keďže zlá pamäť pani grófkou nás obrala o potešenie počuť celú pieseň, dúfame, že vy nás odškodníte.“ Germeuil i grófka sa zachveli, nevedeli, že grófova žiadosť nepredstavuje pre Natalie žiaden problém.

Akí boli prekvapení, keď sa Natalie postavila, aby vzala harfu do rúk a odvetila, že súhlasí, ale s podmienkou, že budú posudzovať autora, až keď sa madame de Nangis naučí pieseň a zaspieva ju sama, lebo až vtedy uvidia hodnotu diela! A tak si Natalie sadla k harfe a začala; poháňala ju dvojité túžba, prekvapiť a prekonať svoju rivalku a vykonať naraz dobrý skutok i huncútstvo. Ani to všetko nie je potrebné, aby sa žena vyzdvihla nad seba samu a aby očarila. Natalie sa prekonala, tak krásne spievala, že dojala všetkých. Aj samotný gróf, už bez akéhokoľvek podozrenia, oduševnene tleskal. No nijak sa nedá opísať prekvapenie madame de Nangis a Germeuila; hoci jej Natalie urobila službu, grófka nevedela oddolať pocitu žiarlivosti a myslela si, že Germeuil jej pieseň dal. Samotný Germeuil nevidel nič iné okrem Natalie, obdiv mu dal zabudnúť aj na prekvapenie. Chcel sa jej hodiť k nohám a slastne sa nechal zaplaviť citom vďačnosti.

Keď Natalie dospievala, dostalo sa jej veľa priazne a chvály pre skutočného autora romane. „Čo sa

tejto piesne týka, som neskromná, priznávam, že tak veľmi sa mi páči, že včera som ju spievala celý deň.“ Salón, v ktorom sa spoločnosť nachádzala, viedol na terasu, ktorá sa končila pri malom lesíku a keďže bol krásny večer, vyšli všetci pred večerou do záhrady. Natalie chytila za rameno madame de Nangis a odvieďla ju do lesíka, kde jej úprimne vyrozprávala, ako sa dostala k piesni. Dodala, že na druhý deň sa má hneď zrána stretnúť s hudobníkom Lémannom, s tým, ktorého spomenula vo svojej vymyslenej historke a upresnila, že si je ním istá, že nepoprie, čo povedala, hoci ho na to aj upozorní. Madame de Nangis sa uspokojila s týmto vysvetlením, Natalie nežne objala a tá jej dojato objatie vrátila. V grófkinej objatí si Natalie úplne uvedomila, aké asi rozpaky musela prežiť, keď jej naj dôvernejšie tajomstvo objavila osoba, ktorú ani dobre nepoznala. Chvíľu bolo ticho a potom sa Natalie opäť ozvala, vyviedla grófkou z lesíka a obe sa pripojili k spoločnosti. Začala sa podávať večera. Germeuil si sadol k Natalie a tá mu poskytla rovnaké vysvetlenie ako pred chvíľou grófkou. Bol z toho taký dojatý, že buď nevládal alebo sa bál vyjadriť svoje pocity a tak radšej mlčal a počas celej večere si vymenili iba pár slov. Ale v ten večer nemusela byť Natalie smutná, že by sa oči jej milého obracali k rivalke, Germeuil sa na grófkou ani len nepozrel. Navyše táto opatrnosť bola namieste. A tak Natalie, spokojná sama so sebou i s Germeuilom, bola milšia ako zvyčajne. Veľa ľudí jej sklonilo pochvalu za pieseň: „Vidíte, všetku tu chválu, povedala Germeuilovi, prijímam bez rozpakov, hoci na ňu nemám nárok, ale lahodí mi to.“ Germeuil si namiesto odpovede len povzdychol. Po večeri sa Natalie pobrala domov, chcela ráno skoro vstať a pohovoriť si s hudobníkom Lémannom, po ktorého dala poslať a ktorý jej slúbil, že potvrdí jej historku. O desiatej jej doručili list od Germeuila, celá sa chvela, keď ho čítala:

„Madame, keďže som s Vami nemohol hovoriť včera večer, dnes ráno som neodolal pokušeniu napísať Vám. Ale čo povedať Vám mám? Mám Vám poďakovať? Nie, Vaša dobrota je pohotovou a vznešenou pohnútkou duše a nepotrebuje vzbudzovať osobitné city; či vďačnosť by sa Vám nezдалa byť prejavom namyslenosti? Vy by ste možno odpovedali, že rovnakú službu by ste urobili pre každého. Zaslúžite obdiv, ale budem mlčať. Alebo by som Vás mohol požiadať o dovoľenie navštíviť Vás? Čo by som tým získal? Keďže nie ste tou, ktorej som prisahal, že jej k nohám zložím celý svoj život, môžem pri Vás dovoliť si len bolestné city a zvláštnu ľútosť... Zdá sa mi, že k Vám môžem hovoriť len jednou rečou a milovať Vás len jedným spôsobom... Prečo Vám teda píšem? Nevieť... Myslim, že ma to ani neuspokojí, píšem Vám s toľkou námahou!... Neželám si ani, aby ste čítali v mojom srdci, sám sa v ňom nevyznám... Ale dovoľujem si Vás požiadať, aby ste niekedy pomysleli na muža, ktorý Vás dobre pozná a tieto slová presne vystihujú zvláštnosť situácie, v ktorej sa nachádzam, a tiež citov, ktoré mnou zmietajú.“

Namiesto toho, aby sa zamyslela nad týmto zvláštnym listom od muža, ktorý ešte pred pár dňami vášnivo miloval inú, Natalie zaplavil pocit víťazstva, o to sladšieho, že nič neuberal na úcte, v ktorej mala Germeuila. Bola zrejmé, že jeho srdce váhalo medzi ňou a grófkou a že Germeuil sa rozhodol grófkou nezradiť. Germeuilovu váhavosť pokladala za ospravedlniteľnú a dokonca dojímavú, keďže sa týkala jej samotnej. Ale keby bola na chvíľu pomyslela na madame de Nangis, bola by sa striasla pri myšlienke na neopatrnosť žien, ktoré obetujú všetko láske. Odpísala Germeuilovi krátko a jednoducho, v liste spomenula len nežné priateľstvo. Chcela si tak zaslúžiť obdiv, ktorý on k nej prechovával, ba možno aj dúfala, že takto len vzrastie. Zauznamenala si, že sa mu bude odteraz vyhýbať, hoci toto rozhodnutie jej veľkú česť nerobilo. Bola presvedčená, že Germeuil tušil pravú povahu jej citov a tým pádom nebolo pochýb o tom, že odmietavé správanie len zvýši jeho mienku o nej.

Tri mesiace sa jej podarilo Germeuilovi unikať, ale na jednej večeri ho opäť uvidela. Natalie hrala whist a pri hre sa Germeuil postavil za jej stoličku. A tak sa ocitla v ťažkej situácii, kedy si aj menej skúsený pozorovateľ mohol domyslieť tajomstvá, ktoré chcela práve skryť. S Germeuilom prehodila len pár slov a inak sa snažila vôbec neotáčať hlavu, čo znásobilo jej zaujatie hrou. Ale bez toho, aby si to uvedomovala, jej tvár, postava, ba i celá osobnosť, sa oddali neodolateľnej príťažlivosti a sladko sa nakláňala smerom k nemu. Oči jej žiarili, tón hlasu ožil a všetkým okolo sa zdala byť milšia a láskavejšia. A keďže sa neodvážila hľadiť na objekt svojho záujmu, chopila sa iných, nepriamych, prostriedkov, ako ho zaujať. To je umenie, ktoré sa ženy musia naučiť, lebo veľakrát sú nútené skrývať svoju túžbu páčiť sa. Germeuil tiež rád hral whist, a tak Natalie nechcela byť ničím rušená,

chcela, aby pochválili jej hru a dokonca viackrát aj posúdila hru s dôverou skúseného hráča. Viackrát opakovala, že whist zbožňuje a že by pri hre mohla stráviť celý život. A vravela to úprimne.

Kto môže odolať ženám, keď sú zamilované? Vtedy všetko dokážu, nehľadiac na námahu. Ak ide o city, sú schopné sa stať v priebehu pár mesiacov matematickými a odborníkmi na geometriu. No koketéria im tieto obdivuhodné vlastnosti nepridá, vtedy prepadnú do pasce malicherných a podlých úskokov. Koketa by na Nataliinom mieste špásovala, zatiaľ čo vášnivá žena vždy vie, aj v tých najmenších detailoch, preukázať svoje city dojímavým a solídnym spôsobom. Po večeri jeden dvoran, čo práve prišiel z Versailles, rozprával, ako na kráľovskej poľovačke gróf de Nangis spadol z koňa. Vraj je vážne zranený a treba sa obávať o jeho život. Germeuilov výraz sa zmenil pri tých slovách. Natalie, ktorá naňho hľadela, zbledla a zdalo sa, že odpadne, radšej rýchlo vyšla von. V predsieni si sadla a požiadala o pohár vody. V tej chvíli sa zjavil Germeuil so znepokojeným výrazom v tvári. Natalie sa pokúsila vstať a začala hovoriť, že čaká na svoj koč, že podľa sluhov je už hodinu pripravený... Germeuil jej ponúkol rameno, obaja sa v tichu chveli... keď Natalie nastupovala do koča, tíško mu zašeptala: „Budte šťastní, to jediné si želim!“...

- Ja! A šťastný? odpovedal Germeuil. Nikdy.

Keď sa za Natalie zavreli dvere koča, mala dojem, že sa s Germeuilom rozlúčila navždy a rozplakala sa. V tej chvíli okúsila muky žiarlivosti. Čo pre ňu znamenala smrť grófa de Nangis! „Ach, vravela si, uvidím, ako sa Germeuil ožení s madame de Nangis a tie čisté city, ktoré k nemu prechovávam, už nebudú nevinné! Mohla by som sa zriecť jeho, ale ako sa zriecť lásky!... To sladké meno bude odteraz vyslovovať moja rivalka. To jej sluhovia budú nosiť jeho livrej! Aký to zvrät v našich osudoch! Vášeň, ktorá bola doteraz pre grófkou znakom slabosti, bude odteraz jej slávou a šťastím; a ja nebudem viac môcť milovať Germeuila...“

Oddávala sa týmto smutným úvahám skoro až do rána, keď si konečne ľahla. O dve alebo tri hodiny zazvonila na sluhu a doniesli jej list od Germeuila. Trasúcou rukou ho otvorila a aká bola jej radosť, keď si prečítala tieto slová:

„Pán D*** nebol dobre informovaný; vďaka bohu je pán de Nangis v poriadku. Je síce pravda, že spadol z koňa, ale zranil sa len málo a včera asistoval pri kráľovskom lôžku. Dlhoval som túto správu Vašej добрote, ktorá sa tak zaujíma o ostatných.“

Nataliina radosť bola nesmierna a tak pocítovala potrebu sa niekomu zdôveriť, vždy sa rada delila o radostné pocity. Rýchlo sa obliekla a ponáhľala sa k sestre, ktorú zastihla ešte v posteli. Natalie jej otvorila svoje srdce a vyrozprávala jej všetko, čo sa medzi ňou a Germeuilom stalo. Múdra Dorothée ju počúvala s údivom. „Takže, začala, Germeuil sa zamiluje do vás a to práve vo chvíli, keď konečne po piatich rokoch odmietania madame de Nangis odpovie na jeho dvorenie!“

- Nie je do mňa zamilovaný, to len v mojom srdci čítal a dojalo ho to...

- Láska je jasne vyjadrená už v jeho prvom liste a keby ste boli od neho žiadali obetovať vzťah k madame de Nangis, tú obeť by vám priniesol.

- Keby bol schopný opustiť tú, ktorú zvedol, keby ju bol opustil, nenávidela by som ho.

- Nezradil vari už jej city? Vás miluje viac ako ju!

- Vari možno rozkázať srdcu?

- Opýtali by ste sa to isté, ak by ste mali obhájiť nestálosť ženy?

- Nie, len zrada milenca môže ospravedlniť túto zmenu.

- Pripustíte teda, že pre nás by to bolo to najväčšie bláznovstvo pripútať sa vášnivými citmi k osobám, ktoré nie sú rovnako jemné a úzkostlivé ako my a ktoré by nevedeli zdieľať naše city. Ved' úbohá madame de Nangis, taká mladá, krásna a citlivá, a už je podvedená!...

- Nie, nie je. On nás obe miluje. Madame de Nangis je jeho dôverníčkou, jeho milou, ja som v jeho srdci len na druhom mieste.

- Nič od vás nedostal a tak vy vládnete jeho predstavivosti a verte mi, aj jeho láske. Ale, moja drahá Natalie, aké sú vaše plány?

- Ohromiť toho, ktorého milujem. Získať si jeho úctu, tú, ktorú moja rivalka nemá. A ubezpečiť sa o jeho citoch, ktoré pretrvávajú nad nestálymi vášňami. A jedného dňa sa opäť stretneme, verné priateľstvo nám bude útechou a odškodní dve srdcia, ktoré láska nemohla spojiť.

- To sú veľmi romantické plány, mohli by narušiť váš pokoj.

Na konci rozhovoru Natalie ešte raz ubezpečila sestru o svojom zámere Germeuilovi sa vyhýbať a tento sľub sa jej podarilo aj dodržať. Germeuil konal rovnako, a tak Natalie musela pred sestrou priznať, že toto jeho správanie len zvyšovalo jej úctu k nemu, Natalie bola totiž úprimná a nikdy sa neuchyľovala k lsti. Germeuilova duša bola krásna; lásku nikdy neoddeľoval od nežného priateľstva. Natalie naňho urobila taký hlboký dojem, že ju začal považovať za jedinú ženu, ktorá by ho mohla spútať aj do trvácneho zväzku, ale bol pripútaný k madame de Nangis, vytvalosťou a námahou svojho dvorenia i citmi, ktoré grófka k nemu prechovávala. Nechcel ju opustiť a uvrhnúť do beznádeje, ale žiadne správanie nemôže nahradiť lásku. Napriek všetkej jeho snahe bola Madame de Nangis naňho nahnevaná od tej záležistosti s romancou a tiež žiarlila na Natalie. Bola to však milá a sladká žena, a tak sa nestážovala a radšej tíško trpela. Vedela, že nemá z čoho obviňovať ani Germeuila, ani Natalie, ktorí sa navyše vôbec nevidali, ale akýsi inštinkt a predtucha, ktoré sa v láske nikdy nemýlia, ju upozornili, že jediná žena, ktorej by sa mala obávať, je práve Natalie. Láska je indiskrétna, opatrnosť sa k nej nehodí a hoci sa Germeuil snažil nedávať najavo svoju náklonnosť k Natalie, naďalej sa jej vyhýbal a nikdy o nej nerozprával, práve tá obozretnosť prezrádzala jeho city. Bystrý zrak si hneď všimol, že Natalie nevída, lebo sa jej vyhýba a že sa snaží o nej nerozprávať, lebo sa bojí vysloviť jej meno.

Grófka a Natalie sa úprimne zaujímali jedna o druhú; to, že milovali rovnakého muža ich spojilo istou vzájomnou sympatiou. Vidali sa s radosťou, aj keď sa pri každej takej príležitosti navzájom prezerali, čo Natalie prežívala s nepokojom, vždy si vtedy pomyslela: „Hľa, to je žena, ktorú on vášnivo miloval!“ A madame de Nangis si vravela: „Hľa, to je žena, ktorú on asi miluje!...“

V polovici zimy sa grófka nechala zaočkovať^[2]; veľmi ochorela, hoci jej život nebol v nebezpečenstve. Natalie sa každý deň pýtala na jej stav. Keď sa grófka opäť objavila v spoločnosti, všetci ju pokladali za zmenenú a ona sa aj naozaj zmenila. Prišla o kvet krásy, ktorý povädnutý už nikdy nenadobudne prvú sviežosť a tak menej krásna ešte viac vzbudila záujem Natalie...

Jedného večera si Natalie, obklopená skupinou známych, v ktorej bol aj Germeuil, všimla, ako madame de Nangis vchádza do miestnosti. Zostala len krátko a čoskoro odišla. Germeuil za ňou nešiel a len čo vyšla von, všetky ženy sa začali živo baviť o tom, aká je grófka zmenená, jedine Natalie ju bránila a tvrdila, že je stále krásna. Mélanide, ktorú sme už spomenuli predtým a ktorá si naďalej robila nároky na Germeuila, nesúhlasila a tvrdila, že keby neboli grófkou ohlásili menom, že by ju nebola ani spoznala. Toto zveličovanie Natalie pobúrilo a neodpustila si Mélanide povedať všetko to, čo jej pravidlá etikety dovoľovali. Germeuil sa na ňu počas celého rozhovoru uprene díval a s dojatím ju počúval. Ktorá žena neopeknie, keď bráni rivalku?... práve veľkodušnosť, ktorá sa dokáže povzniesť nad závisť a žiarlivosť, vie zaujať mužov a dojať ženy; zdá sa, že štedrosť a cnosť nestoja námahu a ľudia si ich často zamieňajú s pôvabom.

O pár dní neskôr sa madame de Nangis dopustila neopatrnosti, keď sa sama v neprítomnosti grófa, ktorý bol vo Versailles, vybrala na bál do Opery, vedela totiž, že Germeuil tam bude. Germeuil nemal masku a tak ho grófka chytila za ruku a prešla sa s ním po sále. Aj Natalie a Dorothee boli na bále. Zhodou okolností mala Natalie na sebe rovnaký plášť ako grófka, šedý s bielym lemovaním, a keďže boli obe rovnakej výšky, poľahky sa jedna mohla vydávať za druhú. Natalie zbadala grófkou a mechanicky ju nasledovala, kráčala teda hneď za Germeuilom. Hoci ich dav na chvíľu oddelil, začula, ako madame de Nangis zúfalo vraví: „Je len pár krokov odo mňa a spoznal ma; som stratená, už sa bližím...“ Natalie hneď uhádla, že ide o grófa, hoci ho nemohla v tej chvíli vidieť. A tak sa rýchlo chytila Germeuilovho ramena a zašepkala grófkou: „Chodte, madame, a rýchlo sa preoblečte.“ Zdesená grófka jej prenechala miesto a stratila sa v dave. A už aj tam stál rozhnevaný gróf a schytil Natalie za rameno. „Nechajte ma, nech sa s ním porozprávam, mám už dosť podobných výstrelkov,“ povedal Germeuil.

- Chcete prísť o madame de Nangis? odvetila Natalie.

Germeuil sa teda upokojil a stisol jej rameno. Stáli na konci sály, pri dverách, čo viedli na chodbu. Otvorili ich práve vo chvíli, keď ich dobehol gróf, schytil Natalie, ale tá len pohotovo zložila masku z tváre a ukazujúc na Germeuila povedala: „Priznajte svoju chybu, to ja ho potajomky vyhladávam,

lebo ho milujem.“ A s akou radosťou vyslovila Natalie toto priznanie, ktoré odľahčilo jej srdcu, zabránilo súboju a zachránilo jej rivalku! Ešte nikdy nemala láska krajšej zámienky k priznaniu. Germeuil chytil Natalie opäť za ruku a pokropil ju slzami. Gróf sa ospravedlnil a radšej sa vzdialil. Natalie sa celá chvela, udivená tým, čo práve urobila, nasadila si znovu masku a povedala: „Bolo treba tú ženu zachrániť...“

- Ach, nevravte nič! vykrikol Germeuil v obave, že zvuk hlasu naruší čaro tých opojných slov, čo sa mu vryli do duše.

- Podme pohľadať moju sestru, odvetila Natalie a vstúpila do sály.

Táto dobrodružná príhoda mala veľký ohlas. Gróf, ktorý sa vyliečil zo žiarlivosti, všade rozprával, ako objavil vzájomnú náklonnosť medzi Germeuilom a Natalie. Svoju ženu neospravedlňoval a tak boli všetci presvedčení, že Germeuil obetoval madame de Nangis pre Natalie. Príhoda sa ani nedala zaprieť a tak Germeuil prehovoril grófkou, aby súhlasila s jeho návštevami u Natalie, inak by gróf rýchlo prišiel na svoj omyl. Nešťastná madame de Nangis sa celá chvela, keď jej to navrhoval, ale neodvážila sa protestovať. Hoci sa aj inštinktívne Natalie obávala, nevedela zniesť myšlienku, že všetci si budú myslieť, že Germeuil chodí za ženou, ktorú miluje a s ktorou sa chce oženiť, a tento pocit zranenej sebelásky sa u grófkou miešal s bolestnou žiarlivosťou.

Na druhej strane, Natalie tiež presvedčila samu seba, že musí Germeuila u seba prijímať, inak by si všetci mysleli, že to bol len výmysel. To priznanie nemohla vziať späť, a tak bolo potrebné, aby predstieraný zväzok mal isté trvanie, ale nakázala Germeuilovi, aby grófkou ubezpečil, že táto pretváрка skončí o pár mesiacov, kedy ona sama vyhlási, že sa nechce vzdať svojej slobody a prestane Germeuila vídať. Navyše sa Natalie postarala, aby ju Germeuil navštevoval len vtedy, keď bola u nej aj iná spoločnosť. Nemohli sa rozprávať o svojich citoch, ale užívali si myšlienku, ako to pekne vymysleli. Láska najviac oceňuje prítomnú chvíľu, je to jediný cit, ktorý sa najmenej zaujíma o budúcnosť, bojí sa čo i len očkom hodiť do chvíľ budúcnosti, lebo nikdy nemá istotu, že tam samu seba ešte uvidí.

Ženy, ktoré Natalie závideli tento úspech, veľa deklamovali o Germeuilovej nevernosti, ale boli veľmi zmätené tým, že gróf prestal žiarliť, hoci Germeuil chodil k madame de Nangis častejšie ako predtým. A grófkou si želala, aby si ľudia nemysleli, že ju Germeuil opustil a vôbec neskrývala svoje city k nemu, a tak sa stalo, že ich okolie už nevedelo, čo si má o tom všetkom myslieť.

Ku koncu zimy gróf usporiadal bál, na ktorý pozval aj Germeuila a Natalie. Obaja pozvanie prijali. Madame de Nangis tak láskavo privítala Natalie, že všetci sa len divili, ale to bol presne grófkou zámer. Obe rivalky spolu, jedna po boku druhej a ešte sa aj milo rozprávajú; zvedavé pohľady neustávali, muži sa divili a ženy si vraveli: „Aká to faloš!“

Keď sa bál chýlil ku koncu, Natalie sa sťažovala, že je jej veľmi horúco, a tak jej grófkou navrhla, aby si šla na chvíľu oddýchnuť do jej komnaty. Natalie ju nasledovala s rozpakmi, lebo sa obávala, že sa ocitne s madame de Nangis osamote. V grófkou komnate si obe sadli na pohovku, grófkou ju chytila za ruky, silno ich stisla a milo začala: „Anjel môj strážny, už dvakrát ste napravili moju neopatrnosť, už dvakrát ste ma zachránili!... Ach, vaša dobrota ma neprestáva prekvapovať.“ Grófkou zmlkla, očervenela a sklopila oči. Dojatá Natalie pochopila, že ju chce grófkou o niečo požiadať. Objala ju a povedala: „Len vravte, madame, ak vám môžem byť nápomocná, mám dojem, že...“ Pri týchto slovách sa madame de Nangis rozplakala: „Zľutujte sa nad mojou slabosťou, veď viete, ktorá to je!... Príliš ho milujem, tak musíte predsa vedieť, čo prežívam, keď ho vidím, ako sa púta k vám! Viem, že ho u seba prijímate len, aby ste podporili tú výbornú lešť, ale ako možno ostať lahostajná k jeho záujmu, ako sa možno pretvárať, keď sa zdá, že on vás miluje. Och, prosím, už ho viac u seba neprijímajte a život mi tak navráťte.“

- Sľubujem, prerušila ju Natalie.

- Drahá a veľkodušná Natalie, od akých hrozných múk ma oslobodzujete! Nenavraciate mi síce šťastie, lebo sama som sa oň pripravila, ale oslobodzujete ma od bolestného a neznesiteľného nepokoja...

- Ešte lepšie vykonám, ozvala sa Natalie, ak hneď zajtra odídem do Provencalska, mám tam usadlosť a ostanem tam rok...

- To by bola príliš veľká obeta, povedala grófka, neodchádzajte, vaša neprítomnosť by ma len rmútila a čo by si pomysleli ľudia?...

- Buďte pokojná, všetko dobre naaranžujem...

Práve vtedy ich prerušili, bolo potrebné vrátiť sa do sály, Natalie tam uvidela Germeuila tancovať s Mélanide a to jej vnuklo nápad, že bude predstierať, že sa na Germeuila hnevá, veď bolo všeobecne známe, že Mélanide nemá rada a aj to, že Mélanide si robila nároky na Germeuila. A tiež si zaumienila, že gróf bude jej dôverníkom v tom predstieranom hneve a pri večeri ticho prikázala Germeuilovi, aby si sadol k Mélanide. Sama Natalie si sadla medzi grófa a jeho ženu a počas celej večere grófovi rozprávala, ako ju Germeuil urazil. Gróf pokladal jej hnev za pochabosť, ale zdal sa mu úprimný a to práve chcela Natalie dosiahnuť. Po večeri sa hneď pobrala domov, pri odchode objala madame de Nangis s nežným pocitom, ktorý vyvolala jej chystaná obeta. Doma napísala chladný a strohý list Germeuilovi. Nič v ňom nenaznačovalo nežné city. Lútosť a oduševnenie, ktoré pociťovala za grófkinu dôveru a vďaku, v nej udusili iné city. Bola by pokladala za zradu preukázať Germeuilovi akýkoľvek cit v tej chvíli, pred očami mala stále anjelskú postavu grófkou, ktorá ju úpenlivo prosila o zľutovanie. Dojemný obraz grófkou ju priviedol aj k blahodárnym úvahám; Germeuilovu neveru už nevedela ospravedlniť, ba sa jej aj zľakla.

Na druhý deň sa rozlúčila so sestrou a odišla z Paríža.

Jej náhly odchod mal veľký ohlas. Gróf ho pripisoval rozchodu s Germeuilom pre žiarlivosť na Mélanide, celý týždeň sa o ničom inom nehovorilo, potom sa na celú záležitosť zabudlo. Germeuil pociťoval najprv veľký zármutok; všetci vychvalujú lásku vo veľkej spoločnosti, ale často je to len slušnosť a galantnosť. Hry a divadlo nám bez prestania vykresľujú jej silu i pôvab, všetky tie stretnutia, ale tí neprítomní, ak ani len nepíšu, budú čoskoro zabudnutí tými, čo v prílišnom rozptýlení žijú. Vášne rýchlejšie vzplanú v spoločnosti ako v ústraní. Ale práve samota je ich potravou, preto je láska v ústraní nebezpečná, človek z nej nikdy nevyzdravie. Germeuil pociťoval bolesť, kým bola spomienka na Natalie živá, ale keď päť či šesťkrát prešiel po jej ulici, keď si vypočul iné ženy spievať a hrať na harfe, keď si navykol, že ju viac nevidal ani na báloch, ani na dvore, prestal na ňu myslieť. A vtedy si pogrataloval k vlastnej odvahe. To je len častá ilúzia sebelásky pripisovať schopnosť zabudnúť snahe rozumu, ide však o slabosť. Kým Germeuil necitlivo zabúdala na Natalie a i na madame de Nangis, Natalie naňho myslela každú chvíľu, v jej charaktere bolo viac vytvalosti i viac energie. A keďže žila v hlbokkej samote, nič ani nemohlo rozptýliť jej cit. Ešte ani poriadne neodišla z Paríža a už ho jej predstavivosť vykresľovala v tých najdojímavejších farbách: ak sa jej zjavil nešťastný, hneď ho prestala obviňovať; z hĺbky duše ho ľutovala. Stále si opakovala, že napriek zrejmej náklonnosti, ktorú k nej choval, nikdy sa vlastne nerozhodol medzi ňou a grófkou, ale dala mu k zásluhám, že jej nikdy nepovedal o svojej vášni otvorene, akoby formálne vyhlásenia boli potrebné, keď si srdcia rozumejú aj bez nich. Akoby pohľady, chvenie hlasu, nevinné slová, čo utrúsime a ktorých zmysel len potvrdíme, keď sa ich snažíme odvolať, neboli už odveky vekov, skutočným jazykom lásky!...

Natalie si v Provensálsku vyskúšala nový život, keďže ešte nikdy nežila v ústraní. Aktívne a citlivé osoby si skôr užijú samotu ako chladné a ľahostajné povahy, ktoré potrebujú rozruch a rozptýlenie v spoločnosti. Ako sa možno nudiť alebo cítiť sám, keď nás zamestnáva živá predstavivosť, nadanie, čisté vedomie i spomienky? Je síce pravda, že sa Natalie rmútila pre Germeuilovu neprítomnosť, ale tiež si bola istá, že jej obeť len znásobí jeho obdiv k nej. Veď ak je láska opätovaná, nikdy nestráca nádej. Madame de Nangis ľutovala svoju stratenú cnosť, s milencom nebola spokojná, ale nevedela dobrovoľne pretrhnúť tú ťažkú reťaz. Natalie mala o Germeuilovej náklonnosti k nej samej zveličené a romantické predstavy, ale keď má človek len dvadsaťdva rokov, vari nemá právo očakávať, že čas mu všetko vynahradí, i lásku? A tak sa Natalie pustila do písania, s väčšou radosťou ako zvyčajne. Dokončila viacero diel a aj jeden román. Keď človek píše pravdivo, keď sa nechá inšpirovať vlastným srdcom, môže v tejto činnosti nájsť netušený pôvab, ba i šťastie. Pre srdce i ducha je sladkejšie napísať román ako vlastný príbeh, lebo v druhom prípade je pretváрка omylom, ochladzuje predstavivosť a navyše je úprimnosť vždy neopatrnosť, ktorá vo všeobecnosti prináša aj výsmech. O sebe sa ťažko hovorí s pôvabom a vážnosťou, je hrozné pomyslieť, že tie

najchvályhodnejšie činy budú považované za podozrivé, lebo prirodzená predpojatost *historika* prináša pochybnosti o *príbehu*. Ale keď píšete román, môžete sa opísať mnohorakými spôsobmi a aj skrásliť sa bez toho, aby ste čitateľa oklamali, veď ste mu prisľúbili len bájku. Ešte sladšie je opísať objekty vašej lásky a to v šťastnom čase života, kedy všetko vidíme s ilúziami, so slepou dôverčivosťou a veľkou citlivosťou!...

Oh, tie obrazy namalované mladostou sú čisté a také dokonalé! Zdá sa, že príroda ich robila...Keď čas mladosti skončí, smutné skúsenosti roztrhnú magický závoj, ktorý obalil pôvabom priateľstva i city; ale aj v tomto období naďalej radi vykresľujeme čarovné príbehy a zdá sa nám, že ich netvoríme, ale opisujeme...

O týždeň po svojom odchode z Paríža obdržala Natalie správu, že madame de Nangis (ktorej zdravie chátralo po očkovaní) umierala na suchotiny a že lekári považujú jej stav za nevyliciteľný. Vraj prestala vídať Germeuila a začala preukazovať tú najväčšiu zbožnosť. Tá nešťastná žena si nevedela odpustiť vlastnú slabosť, ani nájsť útechu za stratu milenca, a tak sa stala obeťou vlastných výčitiek. Germeuil sa naďalej o ňu vytvalo a nežne zaujímal, ale už ju nemiloval. Či vari muži, poháňaní ambíciami a sebeláskou, vedia vyjadriť vášeň? Nikdy sa však neznižil k tomu, aby ju z vďačnosti alebo lútosti predstieral. Madame de Nangis umrela začiatkom jari, trinásť mesiacov po odchode Natalie. Germeuil preukázal pri tej príležitosti veľkú citlivosť; naliehavé výčitky sa uňho spojili s bolesťou, v tej chvíli pocítil, aký je to barbarský čin zviazať mladú, citlivú a cnostnú ženu, pretože ona podľahla len preto, že ju presvedčil, že je objektom vytrvalého a silného citu, ale ktorý muž si môže dačo také namýšľať? Germeuil z toho až ochorel, týždeň ležal. Jeho výčitky dojali všetkých, ba i on sám si pod vplyvom horúčky namýšľal, že si už odpýkal za to nenapraviteľné zlo. Natalie, ktorú predstavivosť nenechala na pokoji, videla Germeuila pri bránach smrti a začala ho považovať za hrdinu a martýra priateľstva; a tak sa, plná bolesti, lútosti a obdivu, hneď vybrala do Paríža, kam dorazila asi týždeň po grófkinej smrti. Hneď dala poslať po správy o Germeuilovi, bol vraj vo Versailles, lebo tí, čo mali smútok a nosili uniformu bolesti, tí, čo práve niekoho stratili, sa síce nemohli bez rozruchu ukázať v divadle, ale do spoločnosti museli chodiť i ukazovať sa na kráľovskom dvore. Zvyklosť smútiacim zakazuje nájsť rozptýlenie v zábave, ale dovoľuje im hľadať útechu v ambíciách. Germeuil čoskoro opäť uvidel Natalie a jeho náklonnosť k nej ožila. Láska, ktorej sme sa bránili, nikdy nezostarne; v neprítomnosti milencov len spí, ale rýchlo môže opäť vzplanúť. Germeuil mal dostatok taktu a jemnosti a tak sa neodvážil osloviť Natalie, kým trval smútok v dome grófa de Nangis. Bolo sa treba vyplakať, hlavne keď všade dookola boli predmety, ktoré nedovolili zabudnúť. Pravidlá slušnosti vo veľkom svete sú neraz prísnejšie a dlhšieho trvania ako u nižších spoločenských tried. Často idú až do takých detailov, že sa začínajú podobať na cit, ktorý majú nahradiť. Natalie bola už asi týždeň v Paríži, keď jej jedného večera prišli oznámiť, že farár zo Saint-Sulpice by s ňou chcel v súkromí hovoriť; hneď ho aj prijala. Ten úctyhodný kňaz jej dal zapečatenú truhlicu a povedal jej, že grófkou de Nangis ho deň pred smrťou požiadala, aby jej ju odovzdal. Keď Natalie osamela, otvorila ten záhadný balíček, celá sa chvela, a tam našla prameň vlasov a Germeuilov portrét. Bolo to zabalené do listového papiera, slová boli skoro nečitateľné, napísané slabou rukou:

„Zanechávam Vám to, čo mi je zakázané ľutovať a čo som mohla prenechať len sladkej Natalie. Nelutujte ma; tolko som vytrpela, že táto chvíľa je pre mňa šťastným vyslobodením. Vážnivo som milovala muža, ktorého lásku som si však nevedela udržať! Nech ozajstné city vytrvalosť mu dajú!.. Nech ste šťastná! Nech sa splní moje posledné želanie plné nežnej vďačnosti!..“

Natalie pokropila ten list slzami, smutne sa dívala na portrét i na prameň vlasov, okolo ktorých bol papierik so slovami *Láska a vytrvalosť*. Panebože, vravela si, tak to si myslel! A toto jej dal!... A o pár mesiacov neskôr už nemiloval túto krásnu a dojemnú ženu!... tá hrozná myšlienka na nej zanechala hlboký dojem; jej náklonnosť však medzičasom vzrástla a hoci by si mala byť vedomá jej nástrah, nebolo viac v jej silách tmiť svoje city. Germeuilovi nič o tejto udalosti nepovedala, keďže sa on sám stránil spomenúť madame de Nangis, čo i len náznakom, a tak Natalie nechcela obnovovať jeho bolesť, ani podnecovať výčitky. Podobizeň dala pripevniť na zlatú retiazku a tú si zavesila na krk

a sama sebe si slúbila, že o tom Germeuilovi nikdy nepovie.

O niekoľko mesiacov sa vášnivo zamilovaný Germeuil vyjadril so všetkou vehementnosťou, ktorú spôsobujú dlho potláčané city. Natalie ho vypočula s radosťou, do ktorej sa miesil zvláštny nepokoj; prisaha, že ju bude nadsmrtno milovať a to slovo *vytrvalosť*, ktoré pred ňou vyslovil, jej privodilo triašku. No keďže tie slová stále opakoval, neblahý pocit slabol a o chvíľu si už Natalie vravela, že keby Germeuil bol rovnako miloval madame de Nangis ako ju, nebol by ju opustil.

Germeuil sa nemohol vysloviť o svojej láske bez toho, aby ju nepožiadaval o ruku, ale Natalie bola toho názoru, že vzhľadom na svoju česť i postavenie by nemal na seba brať podobný záväzok tak skoro. Dohodli sa teda, že Natalie prijme jeho sľub až o sedem či osem mesiacov a že dovtedy o tom nebudú s nikým hovoriť. Germeuil chcel ešte pred svadbou vybaviť isté záležitosti a tak odišiel do Flandier. Sľubil, že sa o dva mesiace vráti.

Krátko po jeho odchode sa na Natalie obrátila jedna nešťastná rodina^[3], ktorá upadla do hroznej biedy po sérii nepriaznivých udalostí. Natalie tých nešťastníkov odporučil jeden starý priateľ jej rodičov, duchaplný muž, ktorý ju mal rád a ktorého ona si ctíla od detstva. Jej priateľstvo k nemu len narastalo a tak po návrate z Provensálska s ním konzultovala ohľadom jedného svojho rukopisu, čo bol veľký dôkaz dôvery, keďže doteraz o tom vedela len Dorothee. Jedného dňa, keď si pred ním pozvlykla nad situáciou tej nešťastnej rodiny, Bréval (tak sa volal ten priateľ) sa jej opýtal, čoho by bola schopná, aby pomohla tým úbožiakom. „Ako môžete o tom pochybovať, opovedala Natalie, po tom všetkom, čo som pre nich už urobila a vy o tom viete, veď ma vždy sprevádzate, keď ich idem navštíviť do väzenia.“

- Tých troch džentlmenov čaká doživotné väzenie, ak nezaplatia sumu štyridsaťtisíc frankov, ale oni nič nemajú...

- Viem, bohužiaľ môžem im len spríjemniť väzenie.

- Iba vy ich môžete vyslobodiť...

- Ako?

- Áno, práve vy môžete tým trom statočným vojakom prinavrátiť slobodu. Jeden z nich slúžil štyridsať rokov vo vojsku a jeho odvaha bola všade známa.

- Ale povedzte, ako to môžem urobiť?

- Publikujte dielo, ktoré ste mi dali prečítať...

- Panebože! Čo mi to navrhujete! Čo by na to povedala Dorothee? A čo by si pomyslel Germeuil?...

- Pomyslíte len na tých nešťastníkov uväznených vo For-l'Évêque.

- Ale ako by predaj diela priniesol štyridsaťtisíc frankov?

- Autorka je mladá a pekná, je to jej prvé dielo. Je originálne, dobre sa číta, pôjde to ako po masle, urobíme dve vydania a získame štyridsaťtisíc frankov.

- To by bol rozruch!... A okrem toho som sestre slúbila, že nikdy svoje diela nevydám...

- Ale vari vaše srdce nesľúbilo bohu, že všetkými dostupnými prostriedkami pomôžete nešťastníkom?

- Dobre teda, napíšem sestre na vidiek a ak schváli môj zámer, urobím to.

- A ak to neschváli, opustíte tých úbožiakov, ktorým ste slúbili vašu pomoc? Keďže im odmietate pomoc, ktorú by ste poľahky mohli poskytnúť, vy sama ich odsudzujete k nešťastiu. Ak im beznádej skrátí dni na tomto svete, ak vo väzení umrú, nebudete si to vyčítať?... Vari potrebujete na vykonanie dobrého skutku rady? Vlastnej ľudskosti sa spýtajte.

- Ale ak vás naše priateľstvo oklamalo a dielo je priemerné?

- Garantujem vám jeho úspech.

- Ale ak nie...

- Dôvod, ktorý Vás k publikovaniu dohnal, vás uteší z prípadného neúspechu.“

Natalie sa nikdy nevedela brániť, ak šlo o štedrosť, možno bola aj neopatrná, ale keď ste hovorili k jej srdcu, vždy ste dosiahli svoje. Dojať ju znamenalo presvedčiť ju. „Ak teda, pokračoval Bréval, súhlasíte s mojím návrhom, našim trom väzňom, ktorí teraz skleslo znášajú svoju bolesť, sa čoskoro dostane útechy, malý odkaz od vás im prinavráti nádej a šťastie...“.

- Nemôžem viac odolávať, skríkla Natalie, môj drahý Bréval, poďme im osobne zvestovať túto novinu. Pri týchto slovách Natalie zazvonila a požiadala o koč, myslela už len na radosť, ktorú vyvolá; vo

chvíli nadšenia zabudla na svoje sluby, obavy, odpor, ba i na celý svet i svoju lásku. Myslela len na tých troch vo väzení a cítila sa šťastná, že im osuší slzy beznádeje... V ten deň však na seba vzala neodvolateľný záväzok. Svoje dielo prisľúbila tým nešťastníkom, dostalo sa jej za to vďaka i požehnaniam... ešte žiaden autor nezačal s literárnou kariérou pod toľkou ochranou!...

Dielo zanesli hneď v ten večer tlačiarovi a bolo publikované s neobvyklou rýchlosťou, o šesť týždňov neskôr. A malo úspech, presne tak, ako predpovedal Bréval. Vo všetkých novinách vychvalovali autorku a tak sa prvé vydanie vypredalo za dvanásť dní, dokonca viacero dobročinných osôb, ktoré boli oboznámené, na čo šiel výťažok z predaja, zaplatilo viac ako stanovenú sumu. Napríklad jeden Rus poslal za jeden výtlačok až dvesto zlatých dukátov. Vybrané peniaze sa zanesli advokátovi väzňov, lebo on mal na starosti predaj diela. Keď sa vyzbieralo štyridsaťtisíc frankov, sama Natalie šla víťazne oslobodiť nešťastníkov. S akou čistou radosťou vstúpila do väzenia, z ktorého spárov šla vyslobodiť tie tri obeť! S akým nadšením im povedala: „Podťe, ste slobodní!...“ Na večeru ich vzala k sebe domov a keď dojedli, odovzdala im listiny o hodnosti kapitána, ktoré im zadovážila v regimente, čo mal odísť na Korziku. Bol to jeden z najšťastnejších dní jej života. Všetko bolo také sladké v jej debute ako spisovateľky: dôvod, úspech, obchodné výsledky. A všetko sa zbehlo tak rýchlo, že nemala čas dumať nad tienistými stránkami a ani sa na ne pripraviť. „Oh, moja drahá Natalie, vravela jej Dorothée, kiežby ostalo len pri tomto diele. Môžete písať naďalej, keďže máte na to talent a páči sa vám to, ale nič viac už nepublikujte...“ Bola to výborna rada, ale Natalie sa jej nedržala. „Obávajú sa zbytočne, sestrička, čo nevidíte, ako je publikum zhovievavé k žene autorke, akí sú novinári galantní! Urobila som prvý krok a ten je vždy najťažší, kocky sú hodené, budem spisovateľkou až do smrti.“ Dorothée si len povzdychla, akoby čítala v budúcnosti!...

Natalie očakávala Germeuilov návrat s veľkou nedočkavosťou; myslela si, že sláva, ktorú práve nadobudla, len posilní jeho lásku, ale mylila sa. Germeuilovi síce lichotil úspech tej, ktorú zbožňoval, ale ona sa tým stala inou ženou a preto prehrala. To už nebola jeho Natalie, táto priama a duchaplná žena. Mal síce rád jej vtipné hlášky, prirodzený a veselý tón, a hoci sa ona nezmenila, on už na ňu hľadel inými očami. Pripisoval jej pýchu, hoci ona nikdy pyšná nebola. Jej jednoduchosť a sladkosť boli preňho odrazu povolnosťou, zdalo sa mu, že sa od neho vzdialila, keď sa stala slávnou, lebo on ostal na rovnakej úrovni, to ona opustila svoju a veľmi rýchly bol jej rozlet. V jeho predstavivosti už nemala tie čarovné črty, čo dali zrod láske. Ťažko si predstaviť pôvab za písacím stolom, kde trávila pokojné noci. Krása by mala byť zdobená kyticou ruží, nie vavrínovým vencom. „Teším sa z vášho úspechu, vravel jej, ale vôbec si nevyčítate, že vo svete plytváte talentom, ktorý by láska najradšej ocenila v samote? Teraz vás všetci poznajú ako ja! Nie je to práve istý druh nevernosti, na ktorý mám právo sa sťažovať? Tie nežné a jemné slová, ktoré ma robili šťastným vo vašich listoch, tie sú teraz vo vašich dielach. Tie dojemné vety, inšpirované láskou, tie patrili mne a vy ich publikujete vo vašich vymyslených historkách!...“

Natalie pokladala jeho výčitky len za nevinné žartovanie a tak sa neznepokojovala a naďalej si užívala túto novú situáciu. Spisovateľ, ktorý debutuje tak brilantným spôsobom ako ona, ma dva či tri mesiace, kým čaro nevyprchá; tá radosť prečítať si vlastné dielo vytlačené, i noviny, ktoré o ňom priaznivo píšú, alebo radosť, keď sa objavia prvé preklady diela; obdivné listy, krásne verše, čo vám chodia, pochvaly od každého s kým sa stretnete. Ale toto všetko má svoju cenu, v opojení si užíva nielen srdce, ale hlavne sebeláska. Človek si namýšľa, že získal nové práva byť milovaný, že takto si ctí priateľstvo a ak ste napísali dojemné dielo o morálke, hneď si myslíte, že ste získali úctu všetkých citlivých a cnostných žien, automaticky počítate s blahosklonnosťou, ba i vďakou všetkých čitateľov, ktorých súhlas tak potrebujete. Taký je pôvab ilúzií rodiacej sa slávy, nezávidíme ich spisovateľke, ktorá si ju teraz užíva, onedlho za ňu draho zaplatí. Čoskoro si Natalie začala uvedomovať, že sláva spisovateľky má aj svoje nepríjemné stránky. Začala pokladať za nudné a smiešne, že nik sa jej neprihovoril bez toho, aby spomenul jej dielo; na viacerých tvárach si všimla výraz, ktorý sa jej nepáčil. Všimla si tiež, že ľudia už k nej neboli rovnako láskaví ako predtým, a že ani ona sama sa už v spoločnosti necítila tak príjemne, ale skôr stiesnene. Duchaplní ľudia ju chceli zatiahnuť do všelijakých debát, ktoré nemala rada, ako rozpravy o citoch a diskusie o literatúre; bojazliví hlupáci sa jej obávali, sebaistí namyslenci boli pri nej neznesiteľnejší ako pri iných, lebo sa pred ňou chceli

blysnúť dôvtipom, ale najviac zo všetkého ju zaboľela zmena v správaní Germeuila. Až doteraz mala o ňom len tú najlepšiu mienku, ale Germeuil si už nectil jej názory, ba naopak, rád jej protirečil vo všetkom, čo povedala: pripisoval to všetko jej duchaplnosti, ale nechcel uznať, že je slávna. Bol márnivý a tak sa obával, že v očiach iných bude pri nej hrať vedľajšiu úlohu. Vplyv jej nepriznával a dúfal, že tak obnoví medzi nimi rovnosť, ktorá ale už neexistovala. Vyžíval sa v tom, že jej vravel nelichotivé veci, občas pod pláštikom žartu, občas pokrytecky a niekedy aj s ťažko skrývanou trpkosťou. Takto ju napríklad upozornil, že ženy jej neboli naklonené odvtedy, ako začala publikovať svoje diela. „Ale veď tento čin nijak neublížil môjmu pohlaviu,“ bránila sa Natalie.

- Práve naopak, odvetil Germeuil, bola to síce pocta, ale medzi ženami niet dôvtipu a tak to musí aj zostať. Ženy sú vychované v citlivosti, aby tak naplnili zaujímavejší a menej egoistický život ako my muži. Okrem pár výnimiek, sláva je pre ne relatívnym dobrom. Nachádzajú ju v činoch otca, syna a manžela, môžu si ju od nich požičať, kým žijú, ale nepredávajú ju nasledujúcim pokoleniam. A zákon je v tomto ohľade v súlade s prírodou, nebolo by teda spravodlivé, aby sláva patrila tomu pohlaviu, ktoré ako jediné nesie meno a zanecháva dedičstvo?

Natalie si vypočula tú reč s veľkým údivom. Nespoznávala v nej už toho sladkého muža, ktorý ju tak očaril len pred pár mesiacmi. Prepíate lichôtky sú síce prirodzeným jazykom lásky, lebo hoci sú aj zveličené, sú vyslovované v dobrej viere. Milenec, ktorý odrazu v súkromí hovorí rozumne, stane sa onedlho len priateľom. Napriek všetkému Germeuil stále Natalie miloval, ale správal sa k nej ako k dieťaťu, ktoré nechceme rozmazať prílišnou chválou, ale pred cudzími v jej neprítomnosti rád dáku chválu utrúsil. Keď tam nebola, rád prijal chválu a urážal sa na kritiku. Dokonca sa vyhýbal ženám, ktoré Natalie závideli (napríklad Mélanide); s uspokojením a obdivom však Natalie rád odhaľoval ich mená. Tak sa ľahko dajú odhaliť zavistliví ľudia, lebo sa ešte nenaučili skrývať svoju zlosť. Ak ide o úspešné dielo, jedni hovoria, že ho ešte nečítali alebo že ho ešte nedočítali, a tak sa akoby odkladá ich mienka na neurčito; druhí sa snažia pochváliť pár odsekov, ale robia to stroho a s odmeraným výrazom. Často, aby dielo ponížili, ho začínajú porovnávať s iným dielom, ktoré majú vraj radšej a vo všeobecnosti je toto porovnanie smiešne; občas sa nadchýňajú autorom, čo už nežije, aby tak podcenili žijúceho autora. Ďalší, menej opatrní, si osvoja ironický žartovný tón, aby o diele či autorovi vyprávali zle, aby ho rozcupovali na kúsky, alebo o tom mlčia, či sa snažia zmeniť tému, ak ho dakto pochváli.

Už to boli tri mesiace, čo sa Natalie stala spisovateľkou. A tak uverejnila svoje druhé dielo. Vypredalo sa, tak ako aj prvé, za pár dní. Čítalo sa dychtivo, rýchlo sa začali vydávať aj preklady, ale tentokrát noviny neboli rovnako galantné ako predtým. Viaceré z nich uverejnili nepriateľské a nepresné oznamy o diele; autorke nesprávne pripísali zlomyseľné úmysly, ktoré nikdy nemala. Keďže nemohli úplne zatradiť dielo, snažili sa očierniť autorku, ich články boli plné klebiet a urážok proti Natalie. Medzi týmito novinármi bol istý Surval, ktorý najprv Natalie obdivoval, ale náhle sa stal jej najväčším ohováračom. Pohádali sa, lebo Natalie si myslela, že si na ňu robí smiešne nároky. Survalove články ju však prekvapili menej ako články ostatných novinárov, ktorých vôbec nepoznala. „Čo som komu urobila, vravela si Natalie, že som vyvolala toľko nenávisť u ľudí, ktorých som nikdy nijako neurazila?...“ V tom sa však mýlila, niežeby ju novinári nenávideli, to len viacerí z nich požičali svoje meno ľuďom, ktorí tie články v skutočnosti písali.

Dorothee bola taká pobúrená Survalovým článkom, že sa mu rozhodla napísať. Jej list bol čestný, rozvážny, potlačila všetky výčitky, ktoré by si bol ten muž zaslúžil, za to, že porušil pravidlá slušného správania a verejne sa prehrešil voči žene. Sestre o tom nič nepovedala, ale jedného dňa, keď boli samy, jej ukázala Survalovu odpoveď. Natalie hneď spoznala to písmo a chcela vedieť obsah listu:

Musím s Vami súhlasiť, Madame, hoci aj starodávne zákony rytiertsva boli zrušené, city, ktoré ich nadiktovali by mali pretrvávajúť v srdciach šľachetných Francúzov, a tak, áno, Madame, vždy budem považovať za svoje sväté poslanie chrániť slabšie pohlavie, pomstiť plachú krásu, keď ju budú haníť a obviňovať, a ktorá sama je príliš skromná, aby verejne vystúpila, lebo sa neodváža pozdvihnúť svoj sladký a očarujúci hlas na svoju obranu. Toto sú bytosti, ktoré si zasluhujú našu pomoc a ktoré majú našu oddanosť. A čo má s týmito bytosťami, ktorých nesmelosť je ovocím hanblivosti, žena, ktorej

obrancom by som podľa Vás mal byť? Tá skvelá a slávna Natalie vstúpila s tolkou istotou do arény, kde sa o víťazstvo bojuje verejne!... Nedisponuje azda ona sama lepšími zbraňami, aké by som ja mohol použiť na jej obranu? Známi to hrdinovia sa dopustili zbabelosti, keď napadli Amazonky. A vari Clorinda a Bradamante[4] mali rytierov?

Ten, kto o slávu stojí, musí sa na boj pripraviť; ten, kto započne literárnu kariéru, musí počítat s rivalmi, ktorí za rovnakým cieľom idú, a v tomto riskantnom zápasišti len jeden zákon vládne, nikdy neútočiť z tienia, lebo, keď sa bojovník ukáže i meno svoje povie, len vtedy je útok oprávnený a ctí útočníka.

Ráčte si uvedomiť, Madame, že podpísal som článok, ktorý Vás tak pobúrilo, mohol Vám nebyť po vôli a hoci ma to rmúti, nemám si čo vyčítať, že by som si nesplnil povinnosti muža k ženám ako Vy. S úctou, Madame, atď.

- Dobre teda, usmiala sa Natalie, s odvahou sa môžeme zaobísť bez ochrancov, bojovať budeme ozajstnou filozofiou, ja nie som Amazonka, ale ani Surval nie je Herkulom. S rozumných kritik sa poučím a na satirické ani neodpoviem. Pokojne a vytrvalo budem pokračovať v diele, ktoré som započala. Osočovanie a nepravosť ma nezastavia ani nezastrašia, ba práve naopak, využijem ich, aby som sa poučila, aby som upevnila svoj charakter a aby som sa naučila trpezlivosti, ktorá ochráni môj zmysel pre humor, povznesiem sa nad pomstu a vytvalosťou nakoniec zvíťazím.

- Teší ma, vykrikla Dorothee, že vaše múdre a ušľachtilé rozhodnutia vám ušetria dáke to nešťastie, ktorých som sa obávala v súvislosti s vami. Netreba sa dívať dozadu, teraz musíte pevne kráčať na tomto poli trňov. Zlo a záviť vám nebudú môcť vyčítať, že zlomili mladého ducha vo vašich dielach, nezneuctia vaše pero hanebnými represáliami, keď sa snažia očierniť charakter a meno vašich nepriateľov. Aj keď budú vaše diela kritizovať, nemôžu vás obviňovať z plagiátorstva, ani z posmešného písania; žiadny galimatias nebudú môcť z vašich diel citovať, ani len jednu nezrozumiteľnú vetu či myšlienku plnú falše a nehodných princípov. Čo na tom záleží, čo povedia proti vám alebo proti vášmu talentu!...

Ta milá a skvelá Dorothee sa nechcela viac vracat do minulosti, snažila sa posilniť sestru pred budúcnosťou, vôbec nevyslovila to, čo mnohí iní by povedali na jej mieste: „Veď som vám to hovorila.“ Dorothee nikdy nestrácala čas zbytočnými výčitkami.

Po tom, ako si Natalie prečítala všetky noviny, myslela si, že aspoň nateraz bude mať pokoj od zlomyselných útokov, ale zrazu sa objavili dva či tri anonymné pamflety, v ktorých ju ohovorili absurdným a hanebným spôsobom. Uprostred tohto búrlivého obdobia si všimla, ako bolo Germeuilovo správanie odlišné od Dorotheinho. Zdalo sa, že má priam víťazný výraz v tvári, keď čítal tie satirické pasáže v novinách, hoci pamflety ho pobúrili a rozosmutnili; ale to znamenalo, že nerozvážnym klebetám pripisuje dôležitosť a sám tento fakt bol pre Natalie urážlivý. Tie jedovaté poznámky skoro vyhubili všetku lásku v Germeuilovom srdci. Hoci aj neočiernili Natalie v jeho očiach, jej meno bolo znesvätené zlobou a láska je tak jemný cit, že sa môže zmeniť aj pre maličkosti. Germeuil sa stal nevlúdny, zasmušilý a rozmarný a to Natalie pobúrilo.

To bolo v apríli a na 25. mája bol stanovený ich sobáš. Odvtedy, ako jeho city k nej ochladli, venoval sa viac svojmu majetku a kariére. Požiadal na dvore o veľkú milosť práve v čase, keď sa Mélanidin brat stal ministrom. A Germeuil, ktorý už dlhšie vedel o citoch, ktoré k nemu Mélanide prechovávala, sa rozhodol, že tentokrát to využije vo svoj prospech. Nikdy u nej nebol, a tak sa tam jedného dňa dostavil a o pár dní nato mu doručili príslub ministra. Natalie veľmi zronilo jeho správanie, vôbec pred ním neskrývala svoj zármutok nad tým, že sa spriatelil so ženou, ktorú si nectil a ktorá bola vyhlásenou nepriateľkou jeho snúbenice. Germeuil na to len sucho odvetil, že ona sama mala nových priateľov, ktorí sa mu nepáčili a že on od nej nechcel, aby sa ich vzdala.

- Požiadajte ma o to, odpovedala Natalie, a ja tak urobím.

- Zabolelo by vás rozlúčiť sa s markízom C***?

- Nepáči sa vám?

- Pokladám ho za príliš pedantného a nudí ma.

- Vadí vám, že je členom akadémie.

- A spisovateľom.
- To sú ale tvrdé slová.
- Bezpochyby, ale musím vám povedať, že tým nemyslím vás.
- To je škoda, radšej od vás znesiem hrubosť, ako by ste na mňa mali zabudnúť. Ale vráťme sa k markízovi, chcete, aby som ho prestala vídať?
- Vystríhajte sa toho.
- Prečo?
- Pretože je do vás zamilovaný. A ak ho vyženiete, pomstí sa vám satirickým článkom; to už ste zažili. Duchaplní ľudia sú nebezpečnými čiteľmi; začnú síce peknými veršami, ale keď prídu o nádej, dajú sa na pamflety.
- Takže všetci spisovatelia, ktorým láska nepriala, píšu pamflety! To je od vás krásna veta a veru nestranný úsudok. Neustále rečníte proti úbohým spisovateľom; ja satirické poznámky netrúsim, ale som dobrý pozorovateľ a tak som si všimla, že ľudia, ktorí si nepestujú ducha a ani len pamäť, pociťujú prirodzený odpor k spisovateľom, ktorých posmešne nazývajú tými *duchaplnými*. No tí duchaplní majú viac zhovievavosti, tvrdia, že možno byť duchaplní a mať zásluhy aj bez toho, aby sa človek stal spisovateľom a z nevedomosti sa vysmieávajú len vtedy, keď je plná zavisti a osočovania. Táto odpoveď sa Germeuila hlboko dotkla a také dačo sa dá prepáčiť v priateľstve, ale nie v láske. Už šesť týždňov sa ich rozhovory končili podobne, ostro a podpichovačne, čo v láske je vždy predzvesťou rozchodu.

Napriek tomu sa títo dvaja nespokojní a zatrpknutí milenci ešte vždy milovali, a tak ani jeden nepomysel na zrušenie zasnúbenia. Blížiaci sa svadba v nich prebudila staré city a hneď ako ubehol rok od smrti madame de Nangis, Natalie a Germeuil oznámili svoje zasnúbenie rodičom a priateľom a odobrali sa na vidiek k Dorothee, kde sa mala o dva týždne konať svadba. Mélanide sa nahnevala, keď sa dozvedela tú novinu. Bola totiž presvedčená, že Germeuilova náklonnosť k Natalie je len chvíľková. Navyše pri svojich návštevách u Mélanide Germeuil využil všetok svoj šarm; ale ak je žena, ktorej sa muž chce zapáčiť, márnivá, všetko čaro sa premení na klam. Mélanide, ako všetky nie práve pekné a mladé ženy, bola intrigánska, pre ňu intrigy neboli súčasťou umenia zvädzať, ale prostriedkom, ako si upútať milenca a mala ten názor, že vykonaná služba je práve tento druh puta. Hneď ako sa dozvedela o Germeuilovej svadbe, považovala to za zradu, lebo sa jej nesplnili nádeje, a tak sa poháňaná hnevom vybrala do Versailles a od brata dosiahla, že zrušil prísľub, ktorý dal Germeuilovi. Na dvore sa poľahky a za pár sekúnd dá zničiť všetko, čo človek dosiahol. Post bol pridelený inej osobe, Germeuil sa to dozvedel na druhý deň a jeho zlosť sa vyrovnala jeho prekvapeniu. Navyše hneď pomyslel na to, ako sa Natalie poteší výsledku jeho pletiek s Mélanide, čo len znásobilo jeho zlú náladu k snúbenici, a to vo chvíli, keď bola s blížiacou sa svadbou Natalie k nemu milšia ako zvyčajne.

Natalie rada tancovala a každý večer pred večerou sa konal hodinový alebo dvojhodinový bál. Jedného dňa Natalie pri tanci roztrhla zlatú retiazku medailónu s portrétom Germeuila, ktorý dostala od madame de Nangis. Medailón vždy starostlivo chránila na hrudi, ale pri tanečnom pohybe sa sklzol po vreckovke na zem. Jej partner v tanci ho hneď zdvihol a ako jej ho podával, Natalie vykrikla: „Ach, dajte mi to, ten medailón mi je tak drahý.“

Germeuil, ktorý stál neďaleko, to počul a prekvapili ho tie slová, lebo on Natalie venoval len náramok zo svojich vlasov, tak čo to bolo za vzácny medailón, ktorý ona nosila a o ktorom mu nikdy nič nepovedala? Dorotheeina podobizeň to byť nemohla... rozhodol sa, že sa hneď aj Natalii opýta, ale zlá nálada spôsobila, že otázku vyslovil suchým tónom, ktorý sa jeho snúbenici nepáčil, ale odpovedala jednoducho, že ide o dôkaz priateľstva, ktorý už rok nosila.

- Priateľstva, vykrikol Germeuil, to je mi ale zvláštne.
- Vôbec vás to nemusí znepokojovať, odvetila Natalie.
- Je to portrét?
- Áno.
- Bezpochyby Dorotheein.
- Nie.

- Tak ktorej ženy?

- Nie je to žena.

- Čí je ten portrét teda?

Na túto poslednú otázku Natalie neodpovedala, zasnila sa.

- No tak? pokračoval Germeuil.

- Nenúťte ma odpovedať, povedala Natalie.

- Nemôžem.

- Prečo? Ste len zvedavý alebo aj žiarlivý?

- Môžem sa zriecť vašej dôvery?

Tu sa Natalie na chvíľu zamyslela, potom sa uprene zadívala na Germeuila a povedala: „Ja chcem zistiť, či mám vašu dôveru, pane. Poviem vám pravdu; na tom portréte ste vy, ale musíte uveriť mojim slovám, neukážem vám ho.“

- Teda je to moja podobizňa, odpovedal Germeuil s ironickým úsmevom na tvári. Musíte ale uznať, že v takom prípade je *pravda* nepravdepodobná.

- No ja vám potvrdzujem, že je to tak a každá pochybnosť z vašej strany je absurdná a uráža ma.

- Ale prečo by ste odmietali ukázať mi moju vlastnú podobizňu? Vrtochy som u vás nikdy nepostrehol, je to celé čudné.

- Podozrievate ma z lsti?

- Ach, to nie je podozrenie.

- Dobre teda. Ak tá podobizeň nie je vaša, je to lož, aby som zakryla pletky s iným. Takže deň pred našou svadbou by som mala milenca? To je to, čo si myslíte?

Nie. No som si istý, že mi skrývate dáke tajomstvo.

- To áno, ale nejde o lešť a hovorím vám pravdu.

- Mať tajomstvo pred osobou, ktorú milujeme, to je zločin.

- Táto morálna zásada nie je pravdivá a to, čo sa práve deje medzi nami, je toho dôkazom.

- Ukončíme tento rozhovor, prekvapuje ma i zarmucuje. Poviem vám to otvorene. Ak mi odmietnete ukázať ten portrét, budem veriť tomu, že vašim úmyslom je nahnevať ma, aby ste mali zámienku rozísť sa so mnou.

- Keby som vás už nemilovala, vari by som potrebovala zámienku? Nie som azda ešte stále slobodná?

- Takže odmietate vyhovieť mi?

- A vy odmietate veriť môjmu slovu?

- Láska núti do smiešnej dôverčivosti.

- Ale ja chcem od vás znamenie úcty.

- Keby ste ma stále milovali, ukázali by ste mi ten portrét.

- Vypočujte ma, Germeuil, sú tomu už tri mesiace, čo mi vaše nálady, odmeranosť a nestálosť napovedali, že vaše srdce mi už nepatrí. Hoci v zväzku, do ktorého sa chystáme vstúpiť, láska nie je potrebná, bez úcty sa nezaobídeme. Preukážte mi teda svoju úctu a urobte, ako vás žiadam. Dnes večer mi ráčte uveriť a zajtra vám vysvetlím to, čo vás udivuje.

- Zajtra bude neskoro, už vám nebudem veriť, musím ten portrét vidieť, kým odtiaľto odídem.

-To je vaše posledné slovo?

- Áno, ak to chcete vedieť.

- Dobre teda, tu je moje posledné slovo. Ak na tom budete naďalej trvať, ukážem vám medailón, ale potom vás už nikdy nechcem vidieť.

- Táto vyhrážka len utvrdzuje moje podozrenie.

- Dobre si to premyslite, ešte je čas.

- Nie, Madame, niet čo premýšľať. Privilili ste ten portrét mi ukázať, podľa vás som na ňom ja a tak neodídem, kým tak neurobíte.

- Rozhodli ste sa teda zriecť sa ma.

- Rozhodol som sa, že chcem vidieť ten medailón.

Rozhorčená Natalie chvíľu mlčala a tak Germeuil pokračoval:

- Takto teda dodržiavate slovo?

- Svoje slovo dodrží, odpovedala Natalie. Ale vysvetlenie vás len zmätie. Nech sa páči, pane, tu je ten portrét; vo vašej duši musí vyvolať dvojité výčitky. Chcela som vás ušetriť od bolestnej spomienky. Chcela som od vás len znamenie dôvery, ktorú som si zaslúžila svojím správaním, citmi, ale vy ste ma zapreli, zneuctili a pretrhali ste tak všetky putá, ktoré nás spájali.

Pri týchto slovách Natalie už nemohla udržať slzy; Germeuil by bol ľahko získal omilostenie svojho správania, ale preukázal viac zahanbenia ako citov. Jeho sebeláska utrpela viac ako srdce, a tak nevyriekol nič z toho, čo mal povedať. Natalie prestala plakať, rozišli sa znesvarení, bez možnosti nápravy. Hoci v nasledujúcich dňoch urobil Germeuil všetko pre to, aby si pre Natalie pred ľahostajnými divákmi nasadil masku neoblomnosti, neurobil však nič, aby si znovu získal to hlboko ranené srdce. Obyčajní diváci nikdy nie sú dobrými sudcami ľubostných roztržiek, lebo dávajú za pravdu tomu, ktorý sa viac ovláda, aby neporušil normy správania: a tak sa správa ten, ktorý menej ľúbi a to je ozajstný vinník. O Germeuila sa zaujímali všetci: Natalie obviňovali z rozmaru a necitlivosti, hoci to bola práve ona, ktorú mali ľutovať. Ona ho naďalej milovala a trvalo to ešte dlho. Nestály Germeuil sa naplno oddal ctižiadosti; to je jediná vášň, ktorá vie udržať blazeovaných mužov s chladným srdcom.

O šesť týždňov nato vypukla revolúcia; Germeuil ihneď opustil Francúzsko, Natalie odišla do cudziny až o osemnásť mesiacov neskôr. A práve vtedy okúsila všetky ťažkosti spojené so slávou. Keď je človek obklopený rodinou a má peniaze, vtedy je ľahké nedbať na pamflety, ale keď vám všetko vzali, keď hľadáte útočisko a nemáte iný zdroj obživy ako prácu, ktorá si vyžaduje duševnú rovnováhu, vtedy potrebujete silného ducha, aby vás zloba druhých nezdolala, aby ste sa uchránili od trpkosti a nenávisti, ktoré práve nepravosť a pohromy zväčšujú. Natalie dokázala odolať, oddala sa naplno literárnej práci, a v štúdiu a v umení našla nevyčerpatelný zdroj útechy. Dorothee bola v exile veľmi pokojná a keďže nemala žiadnych nepriateľov, bola čoskoro vyzvaná na návrat do Francúzska, kde získala späť svoj majetok, a tak mohla umožniť návrat domov aj sestre. Natalie sa v obchodných záležitostiach nevyznala, pret svoje bohatstvo späť nedostala, prišla o všetko. Vo vlasti ju čakalo len pár priateľov, ale tým viac nepriateľov a neprajníkov. Nikdy sa nestážovala a hovorila si: „To je moja chyba, je to preto, že som nekonala ako moja sestra a nedržala sa jej rád.“ Germeuil vďačil za svoj návrat domov Mélanide, a tak sa kvôli obchodom i z vďačnosti s ňou oženil.

Dorothee bola vždy šťastnejšia ako jej sestra, a to preto, že bola oveľa a nanajvýš opatrnejšia a rozumnejšia, chýry o nej nekolovali, jej dobrodružstvá neboli romantické, nevzbudzovala veľké a prudké vášne, ale bola milovaná vytrvalo. Jej meno, neznáme v okolitých krajinách, sa v jej vlasti vyslovovalo s úctou a obdivom; bola užitočná pre priateľov a urobila svoju rodinu šťastnou, toto všetko by si zaslúžilo opis v románe: a práve toto jednoduché šťastie je hodnotnejšie ako sláva spisovateľky.

P o z n á m k y

[1] Poznámka prekladateľa: Madame de Genlis cituje verš z diela Mélanide (1741) od Pierre-Clauda Nivelle de la Chaussée.

[2] Poznámka prekladateľa: Proti kiahňam. Očkovanie proti tejto chorobe sa v dobe vzniku poviedky začalo praktizovať v Európe.

[3] Poznámka prekladateľa: Madame de Genlis sa inšpiruje vlastným životom, viď úvod.

[4] Poznámka prekladateľa: mená známych hrdinských bojovníčok, ktoré sa v dobách Madame de Genlis zvykli spomínať v rozpravách o ulohe ženy v spoločnosti.

Z francúzskeho originálu *Madame de Genlis: La Femme auteur*, ktorý vyšiel vo vydavateľstve Gallimard (Collection Folio), Paríž, 2007, preložila Adriana Lastičová.

Dra. Adriana Lastičová

Universidad Complutense de Madrid

Facultad de Filología

Departamento de Estudios Románicos Franceses Italianos y de Traducción

Edificio D, Despacho 379
Plaza Menéndez Pelayo s/n
28040 Madrid
e-mail: adrilast@ucm.es